

Universiteit
Leiden

Topsport: “onkinderlijke” hoogspanning?

**Een onderzoek naar de (juridische) bescherming van de mentale gezondheid
van minderjarige toptennissers in Nederland en de rol van ouders hierin**

Masterscriptie Jeugdrecht

Universiteit Leiden

Master Jeugdrecht

1 juli 2020

Aantal woorden: 16457

Aantal pagina's: 68

Topsport, mentale gezondheid, minderjarige

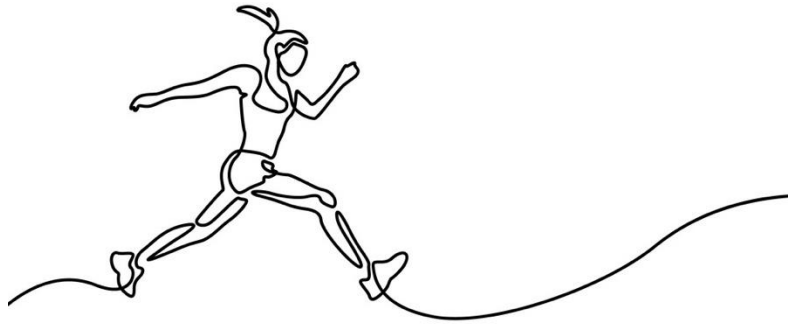
Titel: Topsport: “onkinderlijke” hoogspanning? Een onderzoek naar de (juridische) bescherming van de mentale gezondheid van minderjarige toptennissers in Nederland en de rol van ouders hierin

Scriptiebegeleider: dr. mr. K. Klep

Tweede lezer: mr. C.M. Sandelowsky-Bosman

Yasemin Kulu Glasgow

Studentnummer: 1532340

“At the very core of professional sport is that children are competing in an adult work place, full stop.” – Ashley Keber, WTA vice president.¹

¹ <https://edition.cnn.com/2019/07/10/tennis/coco-gauff-protect-15-year-old-tennis-spt-intl-gbr/index.html>.

Voorwoord

Met trots presenteer ik mijn masterscriptie die ik in het kader van de afronding van mijn master Jeugdrecht aan de Universiteit Leiden heb geschreven. Tijdens de master heb ik mijzelf met veel plezier verdiept in het jeugdrecht en internationale kinderrechten. Ondanks de bijzondere omstandigheden van de afgelopen maanden rondom COVID-19, ben ik verheugd dat ik mijn scriptie heb afgerond.

Deze scriptie heeft mij de mogelijkheid geboden om twee van mijn grote passies met elkaar te kunnen combineren: (internationale) kinderrechten en sport, met name tennis. Sinds ik tien jaar was, heb ik met veel vreugde en toewijding uren op de tennisbaan doorgebracht. Dit leidde in 2013 tot mijn studiejaar in de Verenigde Staten waar ik deelnam aan *college tennis*. In september 2019 zag ik op mijn televisiescherm een ander jong meisje met de droom om alles uit tennis te kunnen halen. Dit keer niet via *college tennis*, maar op Wimbledon. Zij was mijn inspiratie om vanuit een kinderrechtelijk perspectief naar het fenomeen van topsport te kijken.

Naar mijn mening is het thema (top)sport in combinatie met kinderrechten tot op heden onderbelicht gebleven binnen de wereld van onderzoek en beleid. Ik hoop dat ik met deze scriptie een (kleine) bijdrage kan leveren aan de discussie die gevoerd kan worden omtrent de (juridische) bescherming van minderjarige topsporters.

Graag wil ik mijn scriptiebegeleider dr. mr. Katrien Klep bedanken voor de prettige begeleiding. Zij heeft mij de ruimte geboden om mij mijn eigen invulling te laten geven aan mijn scriptie, waardoor het onderzoek dichtbij mijzelf is gebleven. Tevens heeft zij met haar kritische vragen mij gemotiveerd om alles uit mijn onderzoek te kunnen halen. Tot slot wil ik mijn ouders bedanken voor hun steun, niet alleen tijdens mijn scriptietraject, maar ook voor hun opvoeding en begeleiding. Hiermee wil ik hen dan ook geruststellen dat het onderwerp van mijn scriptie zeker niet tot stand is gekomen door mijn ervaringen die ik met hen heb gehad toen ik zelf veel tenniste.

Yasemin Glasgow

Leiden, 30 juni 2020

Inhoudsopgave

VOORWOORD	5
INHOUDSOPGAVE	7
LIJST VAN GEBRUIKTE AFKORTINGEN	9
1. INLEIDING	11
1.1. INTRODUCTIE TOT HET ONDERWERP	11
1.2. ONDERZOEKSVRAAG	12
1.3. METHODOLOGIE	13
1.4. OPBOUW	14
2. DE JURIDISCHE REIKWIJDTE VAN HET RECHT OP MENTALE GEZONDHEID	15
2.1. INTRODUCTIE TOT DE REIKWIJDTE VAN HET RECHT OP GEZONDHEID	15
2.1.1. <i>The Right to Health volgens de WHO</i>	17
2.1.2. <i>Het recht op gezondheid volgens de IVESCR</i>	17
2.1.3. <i>De Right to Health vanuit kinderrechtelijk perspectief</i>	18
2.1.4. <i>Mentale gezondheid als onderdeel van het IVRK</i>	19
2.2. BESCHERMING VAN DE MENTALE GEZONDHEID VAN MINDERJARIGE TOPSPORTERS IN HET LICHT VAN HET IVRK	20
2.2.1. <i>Speciale bescherming voor jonge kinderen onder het IVRK</i>	20
2.2.2. <i>Speciale bescherming voor minderjarigen bij harmful work</i>	21
2.2.3. <i>Bescherming van minderjarigen tegen (mentaal) geweld</i>	22
2.2.4. <i>Recht op rust voor de minderjarige topsporter</i>	23
2.3. CONCLUSIE HOOFDSTUK 2	24
3. DE RECHTEN EN PLICHTEN VAN OUDERS	25
3.1. INLEIDING	25
3.2. HET JURIDISCH KADER VAN DE RECHTEN EN PLICHTEN VAN OUDERS	25
3.3. HET EERBIEDIGEN VAN DE POSITIE VAN OUDERS BINNEN DE TOPSPORT	26
3.4. DE GRENZEN AAN HET EERBIEDIGEN VAN DE POSITIE VAN OUDERS	28
3.4.1. <i>Het zeilmeisje Laura</i>	28
3.4.2. <i>Ernstige ontwikkelingsbedreiging en het ervaren van druk door minderjarigen</i>	29
3.5. DE ZIENSWIJZEN VAN DE MINDERJARIGE VOLDOENDE BELICHT	31
3.6. DE ROL VAN DE STAAT EN ANDERE BETROKKENEN TEN OPZICHTE VAN OUDERS	32
3.7. CONCLUSIE HOOFDSTUK 3	33
4. DE TENNISWERELD VAN NEDERLAND	34
4.1. INLEIDING	34
4.2. HET JURIDISCH SYSTEEM VAN DE KNLTB	34
4.3. REGELGEVING TER BESCHERMING VAN MINDERJARIGE TOPSPORTERS	36
4.3.1. <i>De Gedragscode voor de Toptennisser</i>	36
4.3.2. <i>Het Reglement KNLTB Junioren Tour</i>	37
4.3.3. <i>Tekortkoming in de bescherming van minderjarige toptennissers</i>	39
4.4. REGELS DIE TOEZIEN OP DE RECHTEN EN PLICHTEN VAN OUDERS	40
4.4.1. <i>De Leidraad voor tennisouders</i>	40
4.4.2. <i>De Gedragscode voor de Tennisouder</i>	43
4.4.3. <i>De Gedragscode voor de begeleider</i>	44
4.5. CONCLUSIE HOOFDSTUK 4	45

5. KNLTB TUCHTRECHTSPRAAK	48
5.1. INLEIDING	48
5.2. METHODIEK TUCHTRECHTUITSPRAKEN	48
5.3. TUCHTRECHTUITSPRAKEN GERELATEERD AAN DE BESCHERMING VAN MINDERJARIGE TOPSPORTERS.....	49
5.4. CONCLUSIE HOOFDSTUK 5	50
6. CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN.....	52
6.1 INLEIDING	52
6.2 BEVINDINGEN EN AANBEVELINGEN	53
6.3. TER AFSLUITING.....	58
7. LITERATUURLIJST EN JURISPRUDENTIELIJST	59

Lijst van gebruikte afkortingen

AER	Age Eligibility Rule
art.	artikel
ATP	Association of Tennis Professionals
bijv.	bijvoorbeeld
BW	Burgerlijk Wetboek
CESCR	Committee on Economic, Social and Cultural Rights
CRC	Committee on the Rights of the Child
e.a.	en anderen
EHRM	Europees Hof voor de Rechten van de Mens
GC	General Comment
Hof	Gerechtshof
HR	Hoge Raad der Nederlanden
IOM	International Olympic Committee
ILO	International Labour Organization
IVBPR	Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten
IVESC	Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten
IVRK	Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind
Jw	Jeugdwet
KNLTB	Koninklijke Nederlandse Lawn Tennis Bond
LCAO	Landelijke Commissie Administratieve Overtredingen
no.	nummer
o.a.	onder andere
o.b.v.	op basis van
OHCHR	Office of the High Commissioner for Human Rights
ots	ondertoezichtstelling
par.	paragraaf
Rb.	Rechtbank

r.o.	rechtsoverweging
RvdK	Raad voor de Kinderbescherming
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees
UVRM	Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens
WHO	World Health Organization
WTA	Women's Tennis Association

1. Inleiding

1.1. Introductie tot het onderwerp

“At the very core of professional sport is that children are competing in an adult work place, full stop.” – Ashley Keber, WTA vice president.²

Op 1 september 2019 nam de vijftienjarige Coco Gauff tijdens de US Open – een van de meest prestigieuze tennistoernooien van de wereld – het op tegen Naomi Osaka, de toenmalige nummer één van het vrouwentennis. Gauff kwam eerder dat jaar op de radar toen zij op Wimbledon een van haar grote voorbeelden Venus Williams versloeg. Waar met name de media en sportcommentatoren de prestatie van Gauff roemden, waren sommige (oud-)proftennissers sceptischer hierover.³ Zo stelde John McEnroe bij de wedstrijdvoorbekijking tussen Osaka en Gauff dat hij hoopte dat Gauff de wedstrijd zou verliezen. Zij zou nog niet klaar zijn om op dat niveau te (moeten) presteren. Chris Evert beaamde dit door te zeggen dat “If she [Coco] would win, it would be great for tennis. It would not be great for her personally”.⁴

Uiteindelijk kregen John McEnroe en Chris Evert hun “zin”: Gauff verloor. Maar waarom zouden deze oud-proftennissers niet hebben gewild dat Gauff de wedstrijd zou winnen? Het antwoord op deze vraag ligt niet in het feit dat ze haar de winst misgunden, maar dat zij van mening waren dat Gauff *beschermd* diende te worden. Zij wilden haar beschermen tegen de werkdruk, de spanning, media-aandacht, druk van fans, coaches, haar ouders, tegen zichzelf en tal van andere factoren waar minderjarige topsporters mee te maken zouden kunnen krijgen. Worden deze minderjarige topsporters dan niet voldoende beschermd?

Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) en de daarmee aanvullende *General Comments* (GC) opgesteld door het VN-Kinderrechtencomité (hierna: Comité) hebben sinds hun inwerkingtreding een breed scala aan onderwerpen op

² <https://edition.cnn.com/2019/07/10/tennis/coco-gauff-protect-15-year-old-tennis-spt-intl-gbr/index.html>.

³ Zie bijvoorbeeld: <https://edition.cnn.com/2019/07/10/tennis/coco-gauff-protect-15-year-old-tennis-spt-intl-gbr/index.html>.

⁴ Zie voor de volledige vooranalyse van de wedstrijd tussen Naomi Osaka en Coco Gauff:

https://www.youtube.com/watch?v=wlfD_MIBbpI. Zie ook art. 3 IVRK waarin het belang van het kind staat uitgedrukt.

het gebied van kinderen belicht.⁵ Sporten, en met name *topsport*, is daarentegen een onderwerp dat tot heden onderbelicht is gebleven in het IVRK.⁶ Dat kan vragen oproepen, want hoewel sporten geassocieerd kan worden met positieve aspecten,⁷ zoals dat kinderen leren om samen te werken,⁸ zijn aan topsport ook gezondheidsrisico's verbonden.⁹ Topsport kan kinderen namelijk blootstellen aan “onkinderlijke” hoogspanning, zowel in fysiek als mentaal opzicht.¹⁰ Fysieke gevaren zijn misschien sneller vanzelfsprekend. Minderjarigen hebben bijvoorbeeld sneller kans op blessures, doordat hun lichaam nog niet volgroeid is. Ook is de laatste jaren meer aandacht gekomen voor seksuele uitbuiting van minderjarigen binnen de topsport.¹¹ Celia Brackenridge omschreef deze ontwikkeling als volgt: “Such cases represent the ugliest side of sport when we *want* to believe that youth sport represents all that is best in life”.¹² Mentale gezondheidsrisico's leken de afgelopen jaren echter minder aandacht te krijgen binnen de topsportwereld – in ieder geval binnen de tenniswereld. Totdat Coco Gauff aantrad.

1.2. Onderzoeksvraag

De beleving van minderjarigen binnen topsport worden ingekleurd door verschillende aspecten. Wetenschappelijk onderzoek lijkt echter aan te tonen dat ouders een sleutelpositie innemen bij kinderen die aan topsport deelnemen.¹³ Ouders kunnen een positief effect hebben bij het begeleiden van hun kind binnen de topsportwereld, maar zij

⁵ De aanbevelingen in *General Comments* zijn in beginsel niet bindend (zie bijv. Kalver & Betman 2014, par. 2), ABRvS 12 maart 2014, ECLI:NL:RVS:2014:923, r.o. 6.1, waar de Afdeling oordeelde dat *General Comment no. 12* geen bindende algemene aanbevelingen bevat. *General Comments* zijn daarentegen wel gezaghebbende bronnen om lidstaten te ondersteunen met (verdragsconforme) interpretatie van artikelen uit het IVRK.

⁶ Zie bijvoorbeeld David 2004, p. 24. Wel is ‘het recht op sporten’ impliciet terug te vinden in o.a. de artt. 24 en 31 IVRK en GC no. 17, CRC/C/GC/17, 17 april 2013. Andere onderbelichte onderwerpen zijn bijvoorbeeld milieu, sociale media en lgbt.

⁷ De ILO promoot bijvoorbeeld sport bij jeugdigen in The Olympic Charter onder 1.1 en 2, te raadplegen via: <https://stillmed.olympic.org/media/Document%20Library/OlympicOrg/General/EN-Olympic-Charter.pdf>.

⁸ Martelaer & Vertommen 2008, p. 123.

⁹ In Engelstalige teksten wordt het fenomeen van minderjarigen die aan topsport doen aangeduid met de term *youth sport*, zie o.a. Bremer 2012, p. 235.

¹⁰ Het woord “onkinderlijk” wordt aangehaald door Montanus 2009, p. 8.

¹¹ Brackenridge & Rhind 2014, p. 327.

¹² Brackenridge 2005, p. 5.

¹³ Montanus 2009, p. 9.

kunnen ook de bron zijn voor het vergroten van de hoogspanning die minderjarige topsporters (kunnen) ervaren.¹⁴

Er lijkt een spanningsveld te bestaan tussen enerzijds de rechten van ouders, die primair verantwoordelijk zijn voor de opvoeding van hun kind – en niet de overheid – op basis van artikel 5 IVRK en 18 lid 1 IVRK en daarmee ook betrokken zijn bij hun topsportende kinderen en anderzijds de psychische druk die vergroot kan worden bij minderjarige topsporters, wanneer ouders doorslaan in het begeleiden van hun kinderen in de sportwereld, wat tot mentale ongezondheid kan leiden. Ook kunnen coaches en sportbonden te kort schieten in hun begeleiding van minderjarige topsporters en dan is de vraag hoe ouders op juiste begeleiding kunnen toezien. Door onjuiste begeleiding kan niet alleen het plezier in de sport zelf worden weggehaald, maar vanuit kinderrechtelijk perspectief rijst de vraag of het ervaren van druk en stress door topsportende kinderen vatbaar is voor bescherming onder het IVRK. Aangezien de rol van ouders binnen topsport cruciaal is, heb ik in mijn onderzoek gekozen om een accent te leggen op de positie van ouders, maar tegelijkertijd de driehoeksverhouding binnen het IVRK tussen ouders, kinderen en de staat ook in ogenschouw te nemen. Wegens de lengte van dit onderzoek is gekozen om specifiek te kijken naar de situatie binnen de toptenniswereld in Nederland, waaruit wellicht ook conclusies kunnen worden getrokken voor andere situaties van topsport.

Het voorgaande leidt tot de volgende onderzoeksvraag:

In hoeverre wordt vanuit kinderrechtelijk perspectief de (mentale) gezondheid van minderjarige topsporters voldoende beschermd binnen de tenniswereld van Nederland ten opzichte van de rechten en plichten van ouders?

1.3. Methodologie

De onderzoeksvraag zal worden beantwoord door middel van literatuuronderzoek, met zowel juridische als psychologische documenten. Verder bestaat het toetsingskader uit (internationale) regelgeving (met name de artikelen 3, 5, 12, 18 19, 24 en 31 IVRK),

¹⁴ Zie in deze context de documentaire TURN!, waarin ouders van minderjarige topturners worden gevolgd. De documentaire toont de afname van turnplezier van sommige kinderen door de druk die o.a. ouders opleggen.

aanbevelingen (in de vorm van *General Comments*), en jurisprudentie. Tot slot zal uitvoering gebruik worden gemaakt van interne regelgeving van de Koninklijke Nederlandse Lawn Tennis Bond (KNLTB) en de bijbehorende tuchtrechtspraak om de situatie in de Nederlandse tenniswereld nader te bezien.

1.4. Opbouw

In hoofdstuk 2 zal worden stilgestaan bij de juridische reikwijdte van het recht op gezondheid en of een specifieke vorm van mentale gezondheid van minderjarige topsporters (het ontbreken van hoge stress, hoge druk en vermoeidheid) vatbaar is voor bescherming onder het IVRK. In hoofdstuk 3 zullen de eerbiediging van de rechtspositie van ouders enerzijds en de ouderlijke verantwoordelijkheden anderzijds worden belicht, waar met name wordt stilgestaan bij de artikelen 5 en 18 IVRK en de casuïstiek rondom het ‘Zeilmeisje Laura’ wordt bestudeerd. Ook zal de vraag worden beantwoord wanneer de Staat in het uiterste geval mag ingrijpen om de mentale gezondheid te waarborgen. Na deze juridische analyses zal in hoofdstuk 4 het gehanteerde systeem van de KNLTB grondig worden geanalyseerd, om te beoordelen in hoeverre de mentale gezondheid van minderjarige toptennissers wordt beschermd en wordt in hoofdstuk 5 bekeken of ouders aangesproken kunnen worden op hun gedrag, wanneer een dreiging ontstaat voor mentale ongezondheid bij minderjarige toptennissers via tuchtrechtspraak. Artikel 3, 5, 12 en 24 IVRK vormen in deze hoofdstukken de kapstok voor de regelgeving van de KNLTB. In hoofdstuk 6 wordt de hoofdvraag beantwoord en worden aanbevelingen gedaan.

2. De juridische reikwijdte van het recht op mentale gezondheid

2.1. Introductie tot de reikwijdte van het recht op gezondheid

Het recht op gezondheid kan niet eenduidig worden omschreven, aangezien verschillende interpretaties en daarmee verschillende opvattingen over de reikwijdte van het recht op gezondheid bestaan.¹⁵ De reikwijdte van het recht op gezondheid die de World Health Organization (hierna: WHO) hanteert is bijvoorbeeld erg breed: “*A state of complete physical, mental and social well-being and not merely the absence of disease or infirmity*”.¹⁶ Bij de definitie van gezondheid die het WHO aanhoudt, vallen dus *alle* vormen van *well being*, waarmee het WHO aangeeft dat het recht op gezondheid een omvattend recht is in de breedste zin van het woord. De andere kant van het spectrum luidt juist dat het recht op gezondheid geen recht *is*. Zo stelt (rechts)filosoof James Griffin dat het recht op gezondheid niet voldoende specifiek is en dat men er daarom ook geen recht op *kán* hebben.¹⁷

Mijn gegeven interpretatie van mentale gezondheid doelt in dit onderzoek specifiek op het ontbreken van hoge stress, hoge druk (in het bijzonder die gegeven wordt door ouders) en vermoeidheid bij minderjarige topsporters. Sporten op topniveau is immers per definitie stressvol, aangezien individuen actief zijn in een omgeving waarin zij constant hun eigen grenzen testen.¹⁸ Niet alleen prestatiedruk – eventueel opgelegd door ouders – kan leiden tot toenemende stress, maar ook bijvoorbeeld media-aandacht, sponsorcontracten, trainingsuren, coaches, sportbonden en geld. Zo lijken studies in de sociale psychologie te tonen dat andere gedragingen van een atleet, zoals wat hij eet en drinkt, wat voor kleding hij draagt en welke mening hij over bepaalde zaken heeft, ook worden geassocieerd met het al dan niet bereikte succes.¹⁹ In een dergelijke omgeving moet zorgvuldig worden toegezien op de effectieve bescherming van de (mentale

¹⁵ Tobin 2019a, p. 279.

¹⁶ Zie preambule Constitution WHO, 22 juli 1946. The Alma Alta declaration 1978 uitgesproken in Geneve 1978 onderschrijft dit ook. Zie ook: Bhugra e.a. 2015, p. 119.

¹⁷ Tobin 2019a, p. 280; Griffin 2008, p. 183.

¹⁸ Yaffé 1981, p. 85.

¹⁹ Vanden Auweele & Maes 2006, p. 88; Fiske & Taylor 1991. Zie ook MacIntyre e.a. 2018, p. 7.

gezondheid) van minderjarigen. Vanwege de verschillende interpretaties van het recht op gezondheid, kan echter niet automatisch worden aangenomen dat mijn interpretatie van mentale gezondheid in dit onderzoek ook vatbaar is voor kinderrechtelijke bescherming. Daarom is het allereerst van belang om te beoordelen of het recht op ‘mentale gezondheid’ op het gebied van topsport onder de reikwijdte van het recht op gezondheid valt en of dit recht op mentale gezondheid ook beschermd wordt vanuit een kinderrechtelijk perspectief op basis van artikel 24 lid 1 IVRK, waarin het recht op gezondheid voor minderjarigen is neergelegd:

“De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het kind op het genot van de grootst mogelijke mate van gezondheid en op voorzieningen voor de behandeling van ziekte en het herstel van de gezondheid. De Staten die partij zijn, streven ernaar te waarborgen dat geen enkel kind zijn of haar recht op toegang tot deze voorzieningen voor gezondheidszorg wordt onthouden”.

Artikel 24 lid 1 IVRK garandeert de grootst mogelijke mate van gezondheid, maar uit de verdragstekst blijkt niet direct of dit ook het recht op mentale gezondheid omvat zoals gehanteerd wordt in mijn onderzoek (aangezien geen leden van dit artikel mentale gezondheid specifiek benoemen en mentale ongezondheid in mijn onderzoek niet wordt geassocieerd met geestelijke stoornissen). Wanneer mijn vorm van mentale gezondheid hieronder valt, is de vervolgvraag welke rechten en verantwoordelijkheden de verschillende actoren in de tenniswereld hebben (ouders, kinderen, coaches, tennisbonden en lidstaten). Om dit te bepalen, is de uitleg die het Comité geeft in verschillende relevante *General Comments* over gezondheid doorslaggevend. Voorafgaand hieraan worden de definities die andere internationale instanties, verdragen en/of (juridische) documenten hanteren voor het recht op gezondheid bestudeerd en wordt beoordeeld hoe deze definities zich verhouden tot de uitleg van het Comité. Het IVRK moet namelijk gezien worden in het licht van andere internationale mensenrechtenverdragen. Mensenrechten – waaronder kinderrechten – zijn immers *“interdependent, indivisible en interrelated”*.²⁰

²⁰ Vienna Declaration and Programme action (A/CONF. 157/23), 14-25 juni 1993.

2.1.1. *The Right to Health volgens de WHO*

Zoals hiervoor werd aangegeven, hanteert de WHO een brede definitie van het recht op gezondheid. Deze brede definitie biedt ruimte om ook het recht op mentale gezondheid (van minderjarige topsporters) hieronder te laten vallen. Het ervaren van hoge druk, stress en vermoeidheid draagt immers niet bij aan de *well being* van minderjarigen.

Toch moet een kanttekening worden geplaatst bij deze gehanteerde definitie van de WHO. De WHO benadrukt namelijk dat de misvatting bestaat dat het recht op gezondheid gelijk staat aan het recht om gegarandeerd gezond te zijn.²¹ Het recht op gezondheid is, aldus de WHO, dus geen onvoorwaardelijk recht op gezondheid, maar eerder een recht om voor zo ver mogelijk gezond te zijn. Vandaar het gebruik van de term *highest attainable standard of (physical and mental) health*. Dit zou kunnen betekenen dat in verschillende landen verschillende standaarden van gezondheid gehanteerd worden, ook op het gebied van topsport.

2.1.2. *Het recht op gezondheid volgens de IVESCR*

Naast de definitie van het recht op gezondheid van de WHO, wordt het recht op gezondheid ook als mensenrecht erkend. Het recht op gezondheid is immers opgenomen in artikel 25 van de Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens (UVRM) en in artikel 12 van het Internationale Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele rechten (hierna: IVESCR).²²

Net zoals de WHO benoemt ook het IVESCR uitdrukkelijk het recht op mentale gezondheid: “*The States Parties to the present Covenant recognize the right of everyone to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and mental health*”, aldus artikel 12 lid 1 IVESCR. Wel lijkt deze reikwijdte van het recht op gezondheid beperkter in vergelijking met de WHO, aangezien de term *well being* achterwege wordt gelaten.²³

²¹ OHCHR, GC no. 14, E/C.12/200/4, 11 augustus 2000, par. 8; WHO, Factsheet no. 31 *Right to Health* 2008, p. 5; zie ook Tobin 2019b, p. 906-907.

²² Factsheet WHO 2008, p. 1. Ook is te zien dat het recht op gezondheid als serieus mensenrecht werd opgevat door de aanstelling van de Special Rapporteur on the Right of the highest attainable standard of physical and mental health door de UNHCR in 2002.

²³ Overigens merkt de WHO op dat het recht op mentale gezondheid dat (ook) neergelegd is in art. 12 lid 1 IVESCR vaak “verwaarloosd” wordt, zie Factsheet WHO 2008, p.9.

In 2000 – na de inwerkingtreding van het IVRK – heeft het Comité van de IVESCR (CESCR) *General Comment no. 14* uitgebracht, waarin artikel 12 IVESCR nader wordt uitgewerkt en waarin uitdrukkelijk wordt stilgestaan bij het recht op gezondheid van kinderen. De CESCR constateert dat beleid en programma's die erop gericht zijn om het recht op gezondheid van kinderen te garanderen, het belang van het kind als een eerste overweging dienen te nemen.²⁴ Met deze overweging wordt direct aangesloten bij artikel 3 lid 1 IVRK, waarin het belang van het kind als primaire overweging bij het maken van een besluit wordt genoemd. Deze samenhang illustreert dat internationale mensen- en kinderrechten in samenhang met elkaar gelezen dienen te worden. Als de CESCR aansluit met het IVRK, sluit het IVRK beurtelings aan bij andere internationale documenten/instrumenten voor de definitie van gezondheid.

2.1.3. De Right to Health vanuit kinderrechtelijk perspectief

Hoewel mentale gezondheid niet expliciet wordt genoemd in artikel 24 lid 1 IVRK, blijkt uit *General Comments* dat mentale gezondheid ook vatbaar is voor bescherming onder het IVRK. Dit heeft gevolgen voor de rollen die verschillende actoren spelen in de topsportwereld.

Allereerst, komt dit ter uitdrukking in *General Comment no. 15*. Het Comité stelt in de inleiding dat “*the positive understanding of health [of the WHO] provides the public health foundation for the present general comment*”.²⁵ De (brede) definitie van gezondheid van de WHO ligt aldus ten grondslag aan artikel 24 IVRK, hoewel artikel 24 IVRK tekstueel niet overeenkomt met de definitie van gezondheid van de WHO. Ook lijkt volgens Tobin *the drafting history* van artikel 24 IVRK te bevestigen dat dit artikel niet strikt (tekstueel) geïnterpreteerd dient te worden.²⁶

²⁴ OHCHR, CESCR GC no. 14, par. 24.

²⁵ GC no. 15, CRC/C/GC/15, 17 april 2013, par. 4

²⁶ Tobin 2019b, p. 909. Er bestaat echter ook kritiek op het overnemen van de definitie van gezondheid van de WHO in het IVRK: zo geeft academicus Jennifer Ruger aan dat het overnemen van de definitie van gezondheid zoals deze wordt gehanteerd door de WHO in bijvoorbeeld het IVRK een “*unreasonable standard*” voor mensenrechten met zich meebrengt. Zie J. Ruger 2016, p. 312. Daarnaast geeft Saracci aan dat de brede definitie van het recht van gezondheid ertoe leidt dat het recht op gezondheid geen operationele waarde meer heeft. Met een brede definitie zou immers bijna niemand meer “gezond” zijn. Zie Saracci 1997; Breslow 1972, p. 348. Daarnaast geeft Huber aan dat een brede definitie een averechts effect meebrengt, want de brede definitie minimaliseert de rol van de mens om zelf om te gaan met fysieke, sociale en emotionele veranderingen in het leven, Huber e.a. 2011.

Daarnaast beklemtoont het Comité in *General Comment no. 4* dat de concepten *health* en *development* in een bredere context geplaatst moeten worden dan in de artikelen 24 IVRK en 6 IVRK.²⁷

Desalniettemin, plaatst ook het Comité in *General Comment no. 15* de kanttekening dat gestreefd moet worden naar de *hoogst haalbare standaard van gezondheid* in het licht van de persoonlijke omstandigheden van elk individueel kind (op biologisch, sociaal, cultureel en economisch vlak) en de beschikbare (financiële) middelen van lidstaten.²⁸ Landen met beperkte (financiële) middelen moeten wel tonen dat zij gerichte stappen ondernemen om tot een effectievere invulling te komen van deze hoogst haalbare standaard van gezondheid. Ontwikkelingen die deze standaard verkleinen, mogen in ieder geval niet.²⁹ Binnen topsport betekent dit bijvoorbeeld dat bestaande maatregelen – zoals leeftijdsgrenzen – om de mentale gezondheid van minderjarige topsporters te beschermen niet zomaar geschrapt mogen worden.

2.1.4. Mentale gezondheid als onderdeel van het IVRK

Uit de gezondheidsdefinities en wetsgeschiedenis van de WHO, IVESCR en het IVRK blijkt draagvlak aanwezig om het begrip mentale gezondheid onder de reikwijdte van het IVRK te laten vallen. De WHO en het IVESCR erkennen het principe van mentale gezondheid expliciet en het IVRK zoekt aansluiting bij (deze) internationale mensenrechtenverdragen. Daarbij bieden *General Comments* extra ondersteuning dat het IVRK ook de mentale gezondheid van kinderen beschermt.

²⁷ GC no. 4, CRC/GC/2003/4, 1 juli 2003, Introduction. Ook benadrukt het Kinderrechtencomité dat naast artt. 6 en 24 IVRK, andere artikelen en principes uit het IVRK ook van cruciaal belang zijn om te kunnen garanderen dat kinderen (en in de betreffende GC specifiek jongvolwassenen) hun recht op gezondheid en ontwikkeling krijgen. Alle artikelen moeten immers in samenhang met elkaar worden gelezen en gebruikt. Zie par. 5 & 14.

²⁸ Zie GC no. 15, CRC/C/GC/15, 17 april 2013, par. 23.

²⁹ Zie GC no. 15, par. 72.

2.2. Bescherming van de mentale gezondheid van minderjarige topsporters in het licht van het IVRK

Het IVRK beschermt mentale gezondheid, maar het is onduidelijk of dit ook mijn definitie van mentale gezondheid omvat en wat dit betekent voor verschillende actoren in de topsportwereld.

2.2.1. Speciale bescherming voor jonge kinderen onder het IVRK

Het moge duidelijk zijn dat alle kinderen onder de achttien jaar onder de bescherming van het IVRK vallen.³⁰ Daarnaast hebben volgens het Comité *jonge kinderen* (in het Engels: *early childhood*) nog recht op extra beschermingsmaatregelen. Ook is het van belang dat zij worden erkend als zelfstandige dragers van rechten.³¹ Als gepaste grens voor *early childhood* stelt het Comité de leeftijd tot acht jaar.³² Om succeskansen binnen sporten te vergroten, starten kinderen geregeld op jongere leeftijd dan acht jaar. Bij turnen is de piek vaak rond veertien jaar,³³ en beginnen turn(st)ers van jongs af aan met turnen.³⁴ Ook tennissers beginnen vaak wanneer zij jonger zijn dan acht jaar met intensieve trainingen.³⁵ Aangezien topsporters al op jonge leeftijd intensief bezig zijn met sporten, is het extra belangrijk om hen te beschermen. Krachtens artikel 24 lid 1 IVRK wordt altijd naar de hoogste mate van gezondheid gestreefd, maar bij deze jongere leeftijdscategorie is dit nog belangrijker, omdat zij (nog) kwetsbaarder zijn.

Bovendien onderstreept het Comité in *General Comment no. 7* dat aandacht moet zijn voor kenmerkende interesses, ervaringen en uitdagingen van elk individueel kind. Dit is namelijk het startpunt om effectief rechten te kunnen realiseren voor jonge kinderen.³⁶ In het geval van kinderen die deelnemen aan sport op topniveau, onderscheiden zij zich van kinderen die niet participeren op topniveau en kinderen die überhaupt sporten. Dit

³⁰ Art. 1 IVRK.

³¹ GC no. 7, CRC/C/GC/7/Rev.1, 20 september 2006, par. 3 & 5.

³² GC no. 7, par. 4.

³³ Ook de fase van *adolescence* kan gezien worden als een kwetsbare levensfase. Dit is namelijk de periode dat kinderen bijna overgaan tot volwassenheid en meer geconfronteerd worden met de volwassenwereld, GC no. 20, CRC/C/GC/20, 6 december 2016, par. 8-10.

³⁴ Zie o.a. TURN!; Daniels 2018, p.10.

³⁵ De ideale leeftijd zou vijf of zes jaar zijn. Zie bijvoorbeeld: erheo.com/blog/en-ideal-age-begin-playing-tennis/.

³⁶ GC no. 7, par. 7.

betekent enerzijds dat wanneer een getalenteerd kind dat talent wil benutten, dit ook bij zijn ontwikkeling hoort. Anderzijds zullen de lichamen van topsportende minderjarigen ook zwaarder belast worden, gezien de hoeveelheid trainingen en wedstrijden en is bescherming nodig. Mentaal zullen zij op jonge leeftijd (sneller) te maken (kunnen) krijgen met prestatiedruk. Ook kan het voorkomen dat zij onderwijs missen. Gezien hun vaak jonge leeftijd, hun onderscheidende interesse ten opzichte van andere kinderen en dat zij veel van hun lichaam – zowel fysiek als mentaal – vragen, hebben deze kinderen recht op extra bescherming. Deze extra bescherming zou erop kunnen toezien dat juist bij het effectueren van hun recht op gezondheid zoals neergelegd in artikel 24 lid 1 IVRK, nóg zorgvuldiger gekeken dient te worden naar hun recht op (mentale) gezondheid.

2.2.2. Speciale bescherming voor minderjarigen bij harmful work

Aangezien jonge kinderen niet altijd opmerken dat hun situatie afwijkt van andere kinderen, kan dit een gevaar opleveren voor hun fysieke en mentale gezondheid.³⁷ Deze jonge kinderen hebben met name een verhoogd risico wanneer ouders,³⁸ begeleiders, sportbonden en lidstaten niet in staat zijn om adequate bescherming te bieden voor hun kwetsbaardere positie. Het Comité noemt in *General Comment no. 7* situaties waarin jonge kinderen een verhoogd risico hebben op schade van hun gezondheid,³⁹ maar geeft daarbij ook aan dat deze lijst niet uitputtend is. Hoewel het Comité niet uitdrukkelijk de situatie van topsportende minderjarigen noemt, wordt in paragraaf 36 onder e wel genoemd dat kinderen beschermd moeten worden tegen *harmful work* (waarin wordt verwezen naar artikel 32 IVRK). Het Comité richt onder andere haar aandacht op de situatie van jonge kinderen die werken in de entertainmentindustrie, zoals televisie, films, advertenties en andere vormen van moderne media. Dit zijn allemaal ‘volwassenwerelden’, net zoals de topsportwereld.⁴⁰ Het Comité benadrukt dat lidstaten in deze (werk)omgevingen specifieke verplichtingen hebben om kinderen te beschermen,

³⁷ Zo geeft het Comité aan dat kinderen soms niet in de gaten hebben dat zij worden blootgesteld aan onacceptabel of negatief gedrag, omdat zij dit als acceptabel gedrag zien, GC no. 12, CRC/C/GC/12, 20 juli 2009, par. 120.

³⁸ GC no, 7, par. 36. Ook de CESCR erkent de kwetsbare positie van kinderen en onderstreept dat kinderen extra bescherming moeten krijgen op het gebied van hun gezondheid, CESCR GC. no. 14, par. 35.

³⁹ GC no 7, par 36 sub a-i.

⁴⁰ Zie ook de openingquote van dit onderzoek van Ashley Keber, WTA vice-president.

zoals is neergelegd in *the Worst Forms of Child Labour Convention 1999 (No. 182)* van de ILO. De entertainmentindustrie kan vergeleken worden met de topsportwereld. Kinderen hebben op jonge leeftijd te maken met prestatiedruk, worden door anderen beoordeeld, staan letterlijk en figuurlijk in de schijnwerpers en worden blootgesteld aan lange dagen en media-aandacht. Hoewel topsport dus niet expliciet in de lijst van *harmful work* staat, is door de kanttekening van het Comité dat de opgestelde lijst niet uitputtend is en de vergelijkbare wereld van de entertainmentindustrie – welke wel in de lijst is opgenomen – ruimte aanwezig om ook topsport onder *harmful work* te laten vallen. Dit betekent niet dat deelname aan topsport per definitie schadelijk is, maar de kwalificatie van *harmful work* leidt wel tot noodzakelijke extra bescherming. Bescherming van mijn definitie van mentale gezondheid is daarmee passend.

2.2.3. Bescherming van minderjarigen tegen (mentaal) geweld

Een artikel dat uitdrukkelijker toeziet op de mentale gezondheid van kinderen is artikel 19 IVRK. Dit artikel schrijft voor dat kinderen beschermd dienen te worden tegen elke vorm van fysiek en mentaal geweld. In eerste instantie lijkt het noemen van artikel 19 IVRK in samenhang met het recht op mentale gezondheid wellicht vergaand. Niettemin stelt het Comité dat de term *violence* tegen kinderen ook alle vormen van *harm* behelst.⁴¹ Sterker, het Comité beklemtoont dat de keuze voor het woord *violence* op geen enkele wijze de impact van andere vormen van schade bagatelliseert.⁴² Schade kan ook bestaan uit blessureleed, verwaarlozing en andere psychologische klachten, al dan niet intentioneel. Beledigen, uitschelden, vernederen, kleineren, belachelijk maken, en het kwetsen van een kind zijn of haar gevoelens, vallen daarnaast allemaal onder *mental violence*⁴³ – gedragingen die niet ondenkbaar zijn wanneer ouders wedstrijden bijwonen of deze met hun kind nabeschouwen. In het verleden hebben onderzoeken meermaals vermeld dat dergelijke gedragingen van ouders kunnen leiden tot burn-outs bij jonge atleten.⁴⁴ Ook heeft het EHRM onderstreept dat gedragingen tegenover minderjarigen

⁴¹ Zie ook GC. no 13, CRC/C/GC/13, 18 april 2011, par. 19 waarin wordt benadrukt dat de vormen van geweld die in de *General Comments* ter sprake komen niet uitputtend zijn.

⁴² GC no. 13, par. 4.

⁴³ GC no. 13, par. 21 onder d.

⁴⁴ Choi 2000; Heywood 1998; Ryan 1995.

(*young people*) sneller gedefinieerd kunnen worden als geweld.⁴⁵ De leeftijd van minderjarige topsporters moet dan ook specifiek worden meegenomen wanneer wordt beoordeeld of sprake is van geweld, in lijn met hun *evolving capacities*.⁴⁶ Wanneer een minderjarige slachtoffer wordt van deze vorm van mentaal geweld, kan bij die minderjarige ook geen sprake zijn van mentale gezondheid. Een kind dat slachtoffer is van geweld, bevindt zich immers niet in een gezonde situatie, waarmee zijn recht op (mentale) gezondheid wordt geschaad. Ook artikel 19 IVRK en *General Comment no. 13* bieden dus ondersteuning om mijn definitie van mentale gezondheid te waarborgen.

2.2.4. *Recht op rust voor de minderjarige topsporter*

Tot slot is voor mijn definitie van mentale gezondheid artikel 31 IVRK relevant,⁴⁷ waarin het recht op rust is vastgelegd. Als een kind geen rust ervaart, geen tijd heeft om te spelen, dan kan een kind niet echt kind zijn. Sport wordt doorgaans juist geassocieerd met ontspanning en spelen, maar voor minderjarigen die in aanraking komen met topsport kan deze interne motivatie verschuiven naar een externe motivatie: sport is niet langer plezier, maar sport wordt (geassocieerd met) werk.⁴⁸ Het (overmatig) deelnemen aan dergelijke competitieve activiteiten kan schade opleveren voor het fysieke, emotionele, cognitieve en sociale welzijn van een kind,⁴⁹ aangezien er amper tijd overblijft voor minderjarige topsporters om echt tot rust te komen.⁵⁰ Het Comité benadrukt in *General Comment no. 17* dan ook het gevaar dat kinderen vaak de dupe worden van “*overly structured and programmed schedules*” – waaronder deelname aan sport – die worden opgelegd door volwassenen (lees in deze context: ouders).⁵¹ Het gevaar dat hierin schuilt is dat

⁴⁵ Aldus EHRM 1980 (*Republic of Ireland /United Kingdom*); EHRM 1997 (*Aydin/Turkey*).

⁴⁶ Art. 5 IVRK.

⁴⁷ In het kader van werk en rust zou ook art. 28 IVRK, het recht op onderwijs, in ogenschouw genomen kunnen worden. Omwille van de lengte is dit perspectief niet opgenomen in het onderzoek. Het recht op rust kan duidelijker gelinkt worden aan mijn gegeven definitie van mentale gezondheid (geen oververmoeidheid).

⁴⁸ Vanden Auweele & Maes 2006, p. 88.

⁴⁹ Pais 1997, p. 393-505.

⁵⁰ Zie bijvoorbeeld de documentaire TURN!, waarin de negenjarige Roman zowel van zijn coach als zijn moeder eigenlijk niet naar een verjaardagspartij mag van zijn beste vriend, omdat hij zich moet focussen op een wedstrijd de week erna.

⁵¹ GC no. 17, par. 42.

minderjarigen amper tijd hebben om zélf tijd in te delen voor activiteiten die zij belangrijk vinden.

Hoewel niet direct wordt verwezen naar artikel 24 lid 1 IVRK en mijn definitie van mentale gezondheid, blijkt uit de uitleg van het Comité dus toch dat mentale gezondheid ook toeziet op het hebben van rust – de artikelen uit het IVRK moeten immers in samenhang worden gelezen – waarmee ook het beschermen tegen oververmoeidheid, stress en hoge druk in lijn zijn met artikel 24 lid 1 IVRK.

2.3. Conclusie hoofdstuk 2

Het recht op gezondheid is een veelomvattend recht. Hoewel in eerste instantie niet direct duidelijk is of artikel 24 lid 1 IVRK ook toeziet op het recht op mentale gezondheid, tonen andere artikelen uit het IVRK en bijbehorende *General Comments* dat dit wél zo is. Ook mijn definitie van mentale gezondheid in het kader van topsport is vatbaar voor bescherming onder het IVRK. Daarnaast tonen de artikelen uit het IVRK dat lidstaten (eind)verantwoordelijk zijn voor de waarborging van deze mentale gezondheid en passende maatregelen moeten nemen (artikel 24 lid 2 IVRK), maar dat ouders en betrokkenen wel degelijk kunnen bijdragen aan mentale (on)gezondheid. Dit zal worden uitgewerkt in de navolgende hoofdstukken.

3. De rechten en plichten van ouders

3.1. Inleiding

In hoofdstuk 2 is geconcludeerd dat het recht op mentale gezondheid binnen de topsport vatbaar is voor kinderrechtelijke bescherming. Daarnaast legt artikel 24 lid 1 IVRK lidstaten de verplichting op dat zij dit recht ook waarborgen (of dit zo goed mogelijk moeten doen).⁵² Desalniettemin, zijn ouders in eerste instantie degene die de mentale gezondheid van minderjarige topsporters beïnvloeden, aangezien zij het primaat van de opvoeding hebben en niet lidstaten, krachtens de artikelen 5 en 18 lid 1 IVRK.

Hoofdstuk 3 zal daarom ingaan op het spanningsveld tussen het feit dat enerzijds ouders vrij zijn om hun kinderen op te voeden zoals zij dat willen – waaronder ook hoe zij hun kinderen begeleiden binnen topsport – en anderzijds het feit dat ouders hun kinderen moeten beschermen tegen mentale ongezondheid (want mentale ongezondheid is niet in het belang van het kind). Daarnaast zal worden bekeken of (en hoe) de staat in uiterste gevallen kan ingrijpen in de rechtspositie van ouders om mentale gezondheid te beschermen,⁵³ en hoe ouders hun ouderlijke verantwoordelijkheid binnen topsport kunnen nakomen.

3.2. Het juridisch kader van de rechten en plichten van ouders

Binnen het IVRK zijn rechten van kinderen ten opzichte van de staat opgesteld. Hoewel staten verplichtingen hebben tegenover kinderen, blijkt ook uit het IVRK dat ouders zowel rechten als plichten hebben ten opzichte van (de opvoeding van) hun kinderen. Ouders hebben het *recht* dat hun positie als ouders wordt geëerbiedigd op basis van artikel 5 IVRK en 18 lid 1 IVRK (en bijvoorbeeld ook artikel 18 lid 2 IVBPR). Het uitgangspunt is dus dat ouders de verantwoordelijkheid hebben om hun kinderen op te voeden – en hierin zijn zij vrij om dat te doen zoals zij dat willen. De overheid dient dit te respecteren en biedt een ondersteunde, faciliterende en dienende rol.⁵⁴ Anderzijds dient het belang

⁵² Art. 24 lid 2 IVRK.

⁵³ Het gaat hierbij om de situatie dat de staat zelf niet betrokken is bij het (overmatig) trainen van minderjarige topsporters.

⁵⁴ Zie ook: ‘artikel 5’, kinderrechten.nl.

van het kind de allereerste zorg van ouders te zijn volgens artikel 18 lid 1 IVRK.⁵⁵ Op hun beurt hebben staten de plicht om erop toe te zien dat deze ouderlijke verantwoordelijkheid in het belang van het kind wordt nagekomen, aldus artikel 3 lid 2 IVRK. Zo moet de staat toezien op het recht op leven en ontwikkeling (artikel 6 IVRK), het recht op een toereikende levensstandaard (artikel 27 IVRK), en (mentaal) geweld tegengaan (artikel 19 IVRK). Deze rechten kunnen alleen worden gewaarborgd wanneer ook het recht op gezondheid uit artikel 24 lid 1 IVRK wordt geëffectueerd.⁵⁶ Kennelijk staat het ouders dus niet compleet vrij om hun kinderen op te voeden zoals zij dat willen, omdat de staat ook andere rechten van kinderen moet waarborgen. Aan de opvoedkeuzes van ouders worden dus grenzen gesteld. In de sportwereld kunnen daarnaast ook *derden* een rol spelen in de ontwikkeling van minderjarigen en moeten zij ook deze grenzen niet overschrijden. Zo vallen volgens het Comité niet alleen ouders en verzorgers onder de reikwijdte van artikel 19 lid 1 IVRK, maar ook *proxy of temporary caregivers* – zoals een docent.⁵⁷ Aangezien trainers en coaches binnen de topsport een substantieel deel van de tijd met de minderjarigen doorbrengen, kunnen zij hiermee ook worden beschouwd als *proxy of temporary caregiver*. Wel blijft het primaat van de opvoeding en de verantwoordelijkheid bij de *primary caregivers* – de ouders. Zij moeten direct of indirect toezien op het gedrag van coaches en trainers.⁵⁸ Voordat de grens van de rechtspositie van ouders wordt bestudeerd, wordt gekeken naar de eerbiediging van de positie van ouders binnen topsport.

3.3. Het eerbiedigen van de positie van ouders binnen de topsport

Artikel 5 en 18 IVRK beogen dat de overheid niet zomaar ingrijpt in de opvoeding van ouders.⁵⁹ Ouders spelen immers (in principe) een centrale rol in het leven van hun kinderen. Zo introduceren ouders kinderen vaak aan de sport die zij beoefenen, omdat zij dit bijvoorbeeld zelf (nog) beoefenen of zij droomden van een succesvolle sportcarrière.⁶⁰

⁵⁵ Art. 3 lid 2 IVRK gaat voornamelijk over de verplichtingen van lidstaten, maar het belang van het kind is ook in dit artikel te vinden.

⁵⁶ Het in samenhang zien van kinderrechten wordt ook wel de holistische benadering genoemd. Zie bijvoorbeeld: Lundy 2007, p. 927-942.

⁵⁷ GC no. 13, par. 34.

⁵⁸ Zie ook GC no. 13, par. 34.

⁵⁹ Zie ook GC no. 7, par. 18

⁶⁰ Montanus 2009 p. 9-10.

In principe is hier niets mis mee en ook niet dat (jonge) kinderen zich spiegelen aan hun ouders. Bovendien is het niet vreemd dat ouders (intensief) betrokken zijn bij hun topsportende kinderen. Zij zijn tenslotte (meestal) degenen die hun kinderen rijden naar wedstrijden, betalen voor de trainingen en hen aanmoedigen tijdens wedstrijden. Zij investeren niet alleen tijd, maar ook geld in hun topsportende kinderen. Daarom is het begrijpelijk dat zij hopen dat hun kinderen succesvol worden – of in ieder geval hun wedstrijden serieus nemen door bijvoorbeeld goed voorbereid te zijn.⁶¹ Volgens deze redenering zijn (kwetsende) uitlatingen die geroepen worden vanuit de kantlijn een gevolg van meeleven en emotie, wat ook “gewoon” menselijk is. Voor topsportende kinderen zijn fanatieke ouders misschien wel *part of the deal*. Onderzoek lijkt zelfs aan te tonen dat fanatieke ouders (en coaches) nodig zijn om de absolute top te bereiken.⁶² Ook Coco Gauff heeft meermaals in interviews aangegeven dat zij dankbaar is dat haar ouders fanatiek zijn en een van de beste tennissters aller tijden, Serena Williams, blik niet negatief terug op haar (bewogen) kindertijd.⁶³ Als de top is bereikt, is opgelegde druk van ouders wellicht te relativiseren. Daarentegen is het belangrijk om te beseffen dat niet alle minderjarige sporters die de top willen bereiken, slagen. Het merendeel valt af en alleen de succesverhalen komen aan het licht. De minderjarigen die níet doorbreken, kunnen (over)fanatieke ouders misschien niet (even goed) (weg)relativeren.⁶⁴ Juist deze minderjarigen kunnen ervaren dat hun recht op mentale gezondheid onder druk staat.⁶⁵ Daarom is het van belang dat fanatisme van ouders niet doorslaat, zodat de grens van mentale ongezondheid niet wordt bereikt (*waar deze grens ligt, wordt nader op ingegaan*

⁶¹ Zie ook: Wuerth, Lee & Alfermann, 2004, p. 21.

⁶² Brackenridge 2005, p. 8; Het feit dat het van belang is dat een atleet steun ontvangt uit zijn eigen netwerk wordt ook belicht door Knight, Harwood & Sellars 2018, p. 147; Domingues & Gonçalves 2013, p. 121; Appleton, Hall & Hill 2010, p. 363.

⁶³ Bij het grote tennispubliek is namelijk bekend dat sinds de geboorte van Williams haar ouders als doel hadden haar een succesvolle tennisster te maken, zodat zij geld kon verdienen om haar familie uit de slums te halen. Sinds jonge leeftijd is zij samen met haar zus Venus Williams bezig geweest met de voorbereidingen op haar tenniscarrière. Voor haar was niet doorbreken met tennissen geen optie. Nu staat Williams bekend als (een van de) beste vrouwelijke tennisster(s) – en überhaupt vrouwelijke atleet – aller tijden.

⁶⁴ Zo gaf Nederlandse tennisster John van Lottum in een interview aan dat hij geen goede herinneringen heeft aan het land Frankrijk, omdat hij dit altijd heeft blijven associëren met het land waar hij geen vakantie kon vieren, omdat hij van zijn vader moest deelnemen aan tenniswedstrijden: “Ik wilde helemaal niet, maar dat was niet aan de orde. We gingen naar het strand, maar ik mocht de zee niet in omdat ik mijn krachten moest sparen voor het toernooi.” Zie: Ligtenberg 2014, p. 55.

⁶⁵ Zie ook GC no. 4 par.22, waarin het Comité aangeeft dat mentale ziekten kunnen ontstaan bij minderjarigen door het hebben van “*unrealistically high expectations*”. Deze onrealistische hoge verwachtingen kunnen het gevolg zijn van verwachtingen die ouders hun kind opleggen; Montanus 2009, p. 11.

in paragraaf 3.4 en 3.5). Volgens Tofler komt dit gevaar naar voren in het concept *achievement by proxy*: als ouders kosten wat het kost successen – uitgedrukt in prijzen en medailles – willen behalen, waardoor de ontwikkelingsrechten van kinderen in gevaar kunnen komen, omdat daar minder oog voor is.⁶⁶

3.4. De grenzen aan het eerbiedigen van de positie van ouders

Juist deze ontwikkelingsrechten van minderjarigen stellen de grens aan het eerbiedigen van de positie van ouders. Wanneer ontwikkelingsrechten van kinderen in het gevaar komen, kan de Staat ingrijpen door bijvoorbeeld gebruik te maken van kinderbeschermingsmaatregelen. Het gaat dit onderzoek te buiten om uitgebreid stil te staan bij de verschillende soorten kinderbeschermingsmaatregelen (welke geregeld zijn in Boek 1 BW en de Jeugdwet), maar het is ieder geval van belang om op te merken dat artikel 1:255 BW ruimte biedt om een ondertoezichtstelling (ots) op te leggen in (top)sportsituaties die een gevaar dreigen te zijn voor de gezondheid van minderjarigen en waar (volgens de Stat) ouders niet adequaat reageren.

3.4.1. Het zeilmeisje Laura

De casuïstiek rondom het ‘zeilmeisje’ Laura Dekker illustreert dit. In 2009 wilde de toen veertienjarige zeilster als jongste zeil(st)er ooit de wereld overzeilen, maar de rechtbank Utrecht en het gerechtshof Amsterdam (in hoger beroep) spraken een ots uit nadat de zaak aanhangig werd gemaakt door de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK).⁶⁷ De rechtbank respectievelijk het hof waren van mening dat de ouders niet in staat waren om hun kind te beschermen tegen onaanvaardbare risico’s, waardoor *ernstige bedreiging* aanwezig was voor de gezondheid van hun kind. Zo noemt het hof uitdrukkelijk dat de vader de risico’s die aan de zeilreis kleefde voor lief nam en dit inherent achtte aan het

⁶⁶ Tofler & diGeronimo 2000; zie ook David 2005, p. 58; John van Lottum vertelde ook dat zijn vader door zijn fanatisme geen oog had voor zijn ontwikkelingsrechten als kind, wat leidde in verbreken van hun contact. Zie: J. Scholte 2017, via: <https://hockey.nl/artikel/de-sport/john-lottum-ouder-kind-relatie-moet-altijd-prestatie-staan/>.

⁶⁷ De RvdK verzocht eigenlijk om schorsing van het gezag van de ouders en subsidiair om een machtiging uithuisplaatsing en ondertoezichtstelling, Rb. Utrecht, ECLI:NL:RBUTR:2009:BK:1598, r.o. 2.2.

bedrijven van topsport.⁶⁸ Een andere factor die meespeelde was dat het volgen van onderwijs (via de Wereldschool) niet voldoende voorzag in de cognitieve ontwikkeling van Laura.⁶⁹ De opgelegde ots kreeg een bijzonder karakter, waarbij vooral in de gaten moest worden gehouden hoe de voorbereidingen van de zeilreis verliepen, en of de belangen van Laura nog steeds ernstig werden bedreigd.⁷⁰

Uiteindelijk is de ots door de rechtbank Middelburg níet verlengd. De rechtbank wees op de genomen maatregelen om de risico's te beperken en dat het onderwijs nu via Wereldwijs beter geregeld zou zijn.⁷¹ De rechtbank stelde in de uitspraak dan ook dat de beslissing om de ots niet te verlengen ervoor zou zorgen dat de verantwoordelijkheid voor de jeugdige (Laura) weer zou komen te liggen waar deze in principe hoorde te liggen, bij de ouders. Daarmee was het de verantwoordelijkheid van de ouders om de jeugdige de zeilreis wel of niet te laten maken.⁷²

De casus van Laura illustreert dat hoewel ouders misschien ongebruikelijke zienswijzen hanteren hoe zij hun kinderen steunen binnen een topsportprestatie – niet iedereen zou de ouders van Laura steunen dat zij haar alleen de wereld over laten zeilen – dit niet *per definitie* resulteert in een schending van het recht op gezondheid van het kind.

3.4.2. Ernstige ontwikkelingsbedreiging en het ervaren van druk door minderjarigen

Wat de casus van Laura verder toont, is dat (ook) op het terrein van topsport continue een afweging plaats dient te vinden of een *ernstige ontwikkelingsbedreiging* voor minderjarigen aanwezig is. De grens van de rechtspositie van ouders ligt namelijk bij deze ernstige ontwikkelingsbedreiging. Zo stelde de rechtbank in eerste instantie mede dat een veertienjarig meisje nog niet opgewassen zou (kunnen) zijn tegen de stress die zij zou (kunnen) ervaren wanneer zij alleen op zee is en bijvoorbeeld een storm losbreekt.⁷³ Aangezien haar ouders haar niet tegen beschermden, zag de rechtbank een

⁶⁸ Hof Amsterdam 4 mei 2010, ECLI:NL:GHAMS:2010:BM2916, r.o. 4.21.

⁶⁹ Hof Amsterdam 4 mei 2010, ECLI:NL:GHAMS:2010:BM2916, r.o. 4.24; Rb. Utrecht 30 oktober 2009, ECLI:NL:RBUTR:2009:BK1598, r.o. 2.13.

⁷⁰ Rb. Utrecht 30 oktober 2009, ECLI:NL:RBUTR:2009:BK1598, r.o. 2.20. Deze bedreigingen waren volgens het Hof Amsterdam nog steeds aanwezig tijdens de behandeling van 4 mei 2010.

⁷¹ Rb. Middelburg 27 juli 2010, ECLI:NL:RBMID:2010:BN2481, r.o. 2.5.2-2.5.6.

⁷² Rb. Middelburg 27 juli 2010, ECLI:NL:RBMID:2010:BN2481, r.o. 2.5.11.

⁷³ Bij haar copingsvaardigheden en het feit of zij problemen wel kon inschatten werden betwijfeld: Rb. Utrecht 30 oktober 2009, ECLI:NL:RBUTR:2009:BK1598, r.o. 2.15.

(tijdelijke) orts als (enige) oplossing. Toen bleek dat de voorbereidingen serieus waren genomen, het volgen van onderwijs geen belemmering meer vormde, (nogmaals) benadrukt werd dat Laura veel ervaring had met zeilen en haar emotionele ontwikkeling voldoende bleek, was deze ernstige ontwikkelingsbedreiging niet langer aanwezig.

Kennelijk bepalen de omstandigheden van het geval en de mate waarin een minderjarige druk of stress *ervaart* (in lijn met de artikelen 5 lid 1 en 12 lid 1 IVRK) of sprake is van een ernstige ontwikkelingsbedreiging, wat leidt tot een schending van de (mentale) gezondheid.

In 2010 verrichtten Lauer e.a. een onderzoek waar specifiek werd gekeken naar de rol die ouders speelden bij de ontwikkeling van jonge talenten in de tenniswereld. Zij concludeerden dat ouders niet intentioneel druk op hun kinderen legden om te presteren en dat ouders niet beseften dat kinderen hun gedrag (potentieel) als stressvol konden ervaren.⁷⁴ Dit betekent dat het waarborgen van de mentale gezondheid van hun kinderen door ouders niet altijd vanzelfsprekend is en dat ouders zich dus extra bewust moeten zijn van de kwetsbare positie van hun topsportende kinderen. Daarentegen was het opvallend dat kinderen ten tijde van het gedrag het gedrag van hun ouders ervaarden als druk, maar achteraf beseften dat hun ouders in feite géén druk oplegden. Zo gaf een tennisspeler aan dat zijn ouders eigenlijk altijd alles “goed” deden. Ze steunden hem in zijn tennis, maar door deze steun legde hij zichzelf druk op om te presteren: *“They really didn’t put pressure on me, but I still felt pressure because they were giving a lot of money for lessons. They were putting all this time, effort and energy in and they didn’t have to. And they were doing it because I wanted to”*.⁷⁵

Uit het onderzoek van Lauer e.a. volgt dus ook dat het ervaren van stress – en het kunnen omgaan met stress – *persoonsgebonden* is. Ook Tamminem en Holt toonden in het verleden dat jongeren die in het dagelijks leven beter resistent zijn tegen stress, ook in de context van topsport beter zullen kunnen omgaan met stressfactoren – zoals (ervaren) druk van ouders.⁷⁶ Zowel “negatief” als “positief” gedrag van ouders kan dus (negatieve) impact hebben op de ervaren druk van minderjarige topsporters – wat weer impact heeft

⁷⁴ Zie voor eenzelfde conclusie ook: Kanters, Bocarro & Casper 2008, p. 76; Wuert, Lee & Alfermann 2004, p. 30.

⁷⁵ Lauer e.a. 2010, p. 491.

⁷⁶ Tamminem & Holt 2012, p. 77.

op hun mentale gezondheid. Daarom zijn de omstandigheden van het geval en de ervaring van de minderjarige topsporter – die per minderjarige verschilt – essentieel om een ernstige ontwikkelingsbedreiging vast te stellen (en te voorkomen).

3.5. De zienswijzen van de minderjarige voldoende belicht

Het feit dat ouders per minderjarige zouden moeten beoordelen of sprake is van druk en stress, kan worden teruggeleid naar de manier waarop ouders de rechten van hun kind dienen te effectueren krachtens artikel 5 IVRK: op een wijze die verenigbaar is met de zich ontwikkelende vermogens van het kind (*evolving capacities*). In lijn met de ontwikkelende vermogens van minderjarigen, is te beargumenteren dat naarmate minderjarigen ouder worden, ook meer gewicht wordt toegekend aan hun mening⁷⁷ – en dat zij beter in staat zijn om te kunnen aangeven of het gedrag van hun ouders leidt tot verhoogde druk. Zo legt het Comité uit dat naarmate het kind meer ervaringen heeft opgedaan, ouder(s) hun begeleiding meer moeten veranderen in een adviserende rol en uiteindelijk zelfs de situatie ontstaat dat tussen kinderen en ouders een *exchange on equal footing* hebben.⁷⁸

Desalniettemin, kan worden bepleit dat ook op jongere leeftijd ouders de perceptie en mening van minderjarige topsporters serieus moeten nemen, omdat zij vergeleken hun leeftijdsgenoten meer ontwikkelde vermogens genieten. Een minderjarige topsporter zal namelijk meer ervaringen opdoen dan zijn leeftijdsgenoten. Hij wordt immers aan verschijnselen blootgesteld waar andere minderjarigen (nog) niet mee te maken krijgen, zoals het volgen van een strikt traingingsschema, het vele reizen om te participeren aan wedstrijden – waarmee ook de wereld van minderjarige topsporters letterlijk wordt vergroot, nu zij op veel locaties terecht zullen komen – het object worden van media en het ervaren van prestatiedruk.⁷⁹ Deze vorm van prestatiedruk verschilt van druk die andere minderjarigen kunnen ervaren (bij sport), aangezien winst of verlies niet alleen van belang is voor hun positie op de ranglijst, maar ook omdat bijvoorbeeld

⁷⁷ GC no. 12, par. 85. Zie bijvoorbeeld ook: Rap 2017, p. 17.

⁷⁸ GC no. 12, par. 84 en 91; GC no. 20, par. 18.

⁷⁹ Overigens geldt dit ook voor minderjarigen die werkzaam zijn binnen theater, film, muziek etc. Vandaar dat in hoofdstuk 1 ook stil is gestaan bij deze vergelijking, maar voor dit onderzoek wordt specifiek gekeken naar minderjarige topsporters.

sponsorcontracten gekoppeld kunnen zijn aan behaalde successen. Daarmee staat meer op het “spel” dan slechts winst of verlies. Door deze ervaringen en de grote rol die minderjarige topsporters spelen bij topsport – zij zijn immers degene die deelnemen aan de wedstrijden en niet de ouders – moeten hun zienswijzen doorslaggevend zijn. Zeker wanneer minderjarigen merken dat hun mentale gezondheid begint te lijden door hun deelname aan topsport. Ook door het Comité wordt immers specifiek stilgestaan bij het feit dat de zienswijze van (jonge) kinderen binnen het recht op gezondheid van belang is.⁸⁰ De minderjarige bepaalt hiermee of sprake is van een ernstige ontwikkelingsbedreiging, en daarmee van mentale ongezondheid, want hij mag zijn eigen grenzen aangeven.

3.6. De rol van de staat en andere betrokkenen ten opzichte van ouders

Om er dus voor te zorgen dat ouders in het belang van hun kinderen hen begeleiden binnen de topsportwereld,⁸¹ is het noodzakelijk dat zij zorgvuldig luisteren naar de mening van hun kind – jong of oud.⁸² Zo kunnen zij een veilig en ondersteunend milieu creëren waarin hun kinderen zich kunnen ontwikkelen binnen de topsportwereld (waar ook o.a. sponsors, coaches, media-aandacht en geld een rol spelen).⁸³ Het kind is immers degene die de druk ervaart, en het kind is degene wiens (mentale) gezondheid hieronder kán leiden. Ook is het noodzakelijk dat ouders continue blijven vragen naar de mening van hun kinderen binnen de topsportwereld, omdat ouders niet ten alle tijden aanwezig zijn bij voorbereidingen en trainingen of op de hoogte zijn van het volledige trainings- en wedstrijdprogramma.⁸⁴ Door het ontbreken van informatie kunnen ouders dus niet continue zicht houden op hun kinderen, wat het toezien op een goede ontwikkeling bemoeilijkt. Ook zouden kinderen een te grote verantwoordelijkheid krijgen als zij als enige moeten opmerken dat hun mentale gezondheid lijdt onder sport. Vandaar dat lidstaten ook hulp moeten bieden aan ouders (en kinderen), aldus artikel 18 lid 2 IVRK. Gepaste ondersteuning van ouders door de overheid bestaat onder meer uit het bieden van betrouwbare informatie (over mentale gezondheid) en het geven van voorlichting aan

⁸⁰ GC no. 12, par. 98 & 100.

⁸¹ Zie bijvoorbeeld GC no. 15, par. 78.

⁸² GC no. 7, par. 16.

⁸³ Zie GC no. 4, par. 7. Zie hiervoor ook art. 12 IVRK.

⁸⁴ NOC*NSF 1997, p. 7; Montanus 2009, p. 10.

ouders.⁸⁵ Het Comité geeft meerdere handvaten waar dergelijke programma's aan dienen te voldoen, zoals het focussen op de relatie van *mutual respect* tussen ouders en kinderen, het begrijpen en promoten van de mening van kinderen in het kader van hun *evolving capacities* en de rol van kinderen in het beslissingsproces.⁸⁶ Ook kunnen sportverenigingen ouders ondersteunen bij het begeleiden van hun kinderen. Trainers zijn immers ook *temporary caregivers*. Zo kunnen sportverenigingen – in dit specifieke geval tennisverenigingen – erop toezien dat aan trainers de hoogste eisen worden gesteld, aangezien trainers aan de basis staan van de (talent)ontwikkeling van jonge topatleten.⁸⁷

3.7. Conclusie hoofdstuk 3

Hoofdstuk 3 toonde de dunne lijn tussen motiveren, uitdagen en druk opleggen, waarmee onzeker is wanneer sprake is van een ernstige ontwikkelingsbedreiging. Deze dunne lijn is gebaseerd op de perceptie van de minderjarige (en het gedrag en de attitude van ouders) en de omstandigheden van het geval. Voor de ene atleet zal het gedrag van ouders het laatste zetje zijn dat nodig is om te kunnen doorbreken, en een andere atleet zal dit kunnen ervaren als te beheersend, waarmee hun mentale gezondheid wordt geschaad.⁸⁸ Hier moeten ouders zich continue bewust van zijn. Wanneer ouders namelijk niet voorkomen dat een onaanvaardbaar ontwikkelingsbedreiging ontstaat voor minderjarige topsporters, kan in het uiterste geval de Staat ervoor kiezen om in te grijpen door bijvoorbeeld een ondertoezichtstelling uit te laten spreken. Door voortdurend in gesprek te gaan met hun kinderen en bewust te zijn van de kwetsbare positie van hun kinderen, voldoen ouders aan hun verantwoordelijkheden. Daarnaast moeten sportverenigingen en lidstaten ouders ondersteunen door bijvoorbeeld adequate informatievoorziening en voorschriften op te stellen waaraan trainers en coaches (*proxy or temporary caregivers*) moeten voldoen en moeten zij erkennen dat zij ook een rol spelen in de mentale (on)gezondheid van minderjarige topsporters.

⁸⁵ GC no. 12, par. 93.

⁸⁶ GC no, 12, par. 94.

⁸⁷ Aldus Rb. Middelburg 28 juli 2010, ECLI:NL:RBMID:2010:BR4148.

⁸⁸ Zie ook: Lauer e.a. 2010, p. 493.

4. De tenniswereld van Nederland

4.1. Inleiding

In de voorgaande hoofdstukken is vastgesteld dat het recht op mentale gezondheid van minderjarigen binnen de topsportwereld vanuit een kinderrechtelijk en internationaalrechtelijk perspectief vatbaar is voor bescherming. In hoofdstuk 3 is duidelijk geworden dat hoewel de rechtspositie van ouders in principe geëerbiedigd wordt, de Staat kan ingrijpen wanneer sprake is van een ernstig ontwikkelingsgevaar, waarbij de perceptie van de minderjarige doorslaggevend is. Wanneer ouders met hun kinderen in gesprek gaan en bewust zijn van de kwetsbare positie van hun kinderen, kan een ernstig ontwikkelingsgevaar worden tegengegaan. Aangezien ouders dit niet alleen kunnen doen, is het noodzakelijk dat ook vanuit de overheid en sportverenigingen waarborgen aanwezig zijn. Om het antwoord te vinden op de hoofdvraag van dit onderzoek is het van belang om te analyseren hoe het juridische systeem van de KNLTB minderjarige topsporters beschermd tegen mentale ongezondheid en of ouders geholpen worden zodat deze mentale gezondheid van hun kinderen gewaarborgd blijft. Om deze vraag te kunnen beantwoorden, wordt gekeken naar de inhoud van het Statuut van de KNLTB, de verschillende gedragscodes, leidraden en reglementen, én hoe deze regelgeving zich verhoudt tot de relevante artikelen van het IVRK en de driehoeksverhouding in het kinderrechtelijk kader van ouders, kinderen en de staat. Allereerst is het echter noodzakelijk om het juridische systeem van de KNLTB uit een te zetten.

4.2. Het juridisch systeem van de KNLTB

De KNLTB kent een intern geldend juridisch systeem. Verschillende organen binnen de KNLTB controleren elkaar, waarbij een deel van de organen bestaat uit vrijwilligers en een deel uit beroepsorganisaties.⁸⁹ Wanneer een persoon zich inschrijft bij een tennisvereniging dan wordt deze persoon automatisch 'lid' van de KNLTB.⁹⁰ Bij het aangaan van een lidmaatschap bij de KNLTB accepteert een speler daarmee ook de

⁸⁹ knltb.nl/alles-over-de-knlbt/over-de-knlbt/organisatie/.

⁹⁰ Zie art. 6 lid 1 sub b jo. art. 6 lid 3 Statuten KNLTB.

geldende regels van de KNLTB en is een speler verplicht deze na te leven.⁹¹ Deze ‘regels’ kunnen worden opgenomen in (toernooi)reglementen of besluiten van een orgaan van de KNLTB.⁹² Deze besluiten hebben vaak de vorm van een *gedragscode*. Op het gebied van verschillende thema’s zijn gedragscodes opgesteld, zoals het gebruik van doping, seksuele intimidatie en het gedrag van topsporters. Al deze gedragscodes zijn specifieke aanvullingen op de *Algemene Gedragscode ‘Fair Play in Tennis’*, die in 2015 is geïntroduceerd door de KNLTB. Onder *Fair Play* verstaat de KNLTB dat eenieder die te maken heeft met de tennissport – dus ook bijvoorbeeld een toeschouwer – zich integer moet gedragen. Dit omvat mede dat mensen trots zijn op de sport, zich eerlijk en professioneel gedragen, respect hebben jegens elkaar en een voorbeeldfunctie vervullen.⁹³ Hoewel reglementen en gedragscodes verschillen in het feit *wie* deze heeft opgesteld, namelijk de KNLTB of (een van de) organen van de KNLTB, wordt *geen* onderscheid gemaakt in hun juridische afdwingbaarheid. Met andere woorden: voor alle leden van de KNLTB – en iedereen die actief wil tennissen in Nederland is lid van de KNLTB – zijn *alle* reglementen en gedragscodes juridisch bindend,⁹⁴ leidraden niet.

Wanneer gedragscodes, reglementen of het Statuut niet worden nageleefd, kunnen klachten worden ingediend bij de Tuchtcommissie – het juridisch orgaan van de KNLTB in eerste aanleg.⁹⁵ Dit kan worden gedaan door alle betrokken partijen in de zaak, zoals ouders, spelers, wedstrijdleiding, vrijwilligers, tennisverenigingen en gedelegeerden van de KNLTB. Voorbeelden van sancties zijn boetes, (tijdelijke) schorsingen en in sommige gevallen doorverwijzingen binnen het strafrechtelijk kader.⁹⁶ Wanneer een van de partijen het niet eens is met de beslissing van de Tuchtcommissie, bestaat de mogelijkheid tot beroep bij de Raad van Beroep.

⁹¹ Zie artt. 9 lid 1 en 5 Statuten KNLTB.

⁹² De organen van de KNLTB zijn het Bondsbestuur, de Ledenraad, de Aanklagers, de Tuchtraad, de Raad van Beroep en andere commissie en personen die krachtens de statuten en reglementen met een vast omschreven taak zijn belast en aan wie daarbij beslissingsbevoegdheid is toegekend. Zie ook art. 4 lid 1 Statuten van KNLTB.

⁹³ Zie *Algemene Gedragscode ‘Fair Play in Tennis’*.

⁹⁴ Zie ook art. 22 lid 3 Statuten KNLTB.

⁹⁵ Ter volledigheid: een ander juridisch orgaan in eerste aanleg is de Landelijke Commissie Administratieve Overtredingen (LCAO). Dit orgaan behandelt vooral administratieve overtredingen die te maken hebben met competities en toernooien, zoals het verkeerd invoeren van wedstrijduitslagen of het participeren van verschillende toernooien in meer dan één week. Gezien de aard van de overtredingen, wordt dit orgaan verder niet in het onderzoek meegenomen. Zie ook art. 28 Algemeen Reglement KNLTB.

⁹⁶ Zie art. 27 Algemene Gedragscode ‘Fair Play in Tennis’ jo. art. 22 lid 4 Statuten KNLTB.

Na deze korte uiteenzetting van het juridisch systeem kan worden ingegaan op de specifieke KNLTB-regelgeving.

4.3. Regelgeving ter bescherming van minderjarige topsporters

Voor (minderjarige) topsporters binnen de tenniswereld van Nederland zijn door de (organen van de) KNLTB twee typen regelgeving opgesteld: *de Gedragscode voor de Toptennisser* (hierna: de Gedragscode) en het *Reglement KNLTB Junioren Tour* (hierna: het Reglement). De eerste uitgave van het Reglement dateert uit oktober 2018,⁹⁷ waarmee dit een tamelijk nieuw reglement is. Ook de Gedragscode is opgesteld in 2018. De nieuwigheid van deze regelgeving toont dat de KNLTB (pas) in recente jaren het belang heeft ingezien om maatregelen te treffen om de bijzondere positie van minderjarige (top)tennissers te erkennen.

4.3.1. De Gedragscode voor de Toptennisser

De Gedragscode is mede tot stand gekomen met de gedachte dat toptennissers (kunnen gaan) functioneren als het gezicht van de tennissport en daarom een belangrijke voorbeeldfunctie hebben.⁹⁸ In de preambule van de Gedragscode wordt expliciet benadrukt dat de Gedragscode geldt voor *alle* Nederlandse toptennissers en alle jeugdspelers tot en met twaalf jaar die door de KNLTB ‘gescout’ zijn als talentvolle spelers en zo in aanmerking komen om te gaan tennissen op topsportniveau (omdat zij deelnemen aan de bondsjeugdopleiding).⁹⁹

In de Gedragscode worden verschillende *plichten* benoemd die toptennissers hebben op basis van het hebben van topsportstatus. Hun belangrijkste plicht is dat beseffen dat zij een voorbeeldfunctie hebben.¹⁰⁰ Waar de KNLTB echter niet bij stil heeft gestaan is dat

⁹⁷ Inmiddels is een nieuw Reglement opgesteld, die opgesteld was voor de periode van 1 januari 2019 tot en met 31 december 2019. Aangezien op dit moment nog geen nieuw reglement is opgesteld, geldt het Reglement uit 2019 tot op heden. Zie de preambule van het Reglement: “De laatste versie van het reglement is rechtsgeldig tenzij ten tijde van een gebeurtenis een ander reglement van toepassing was”.

⁹⁸ Zie Preambule Gedragscode voor de Toptennisser, p. 1.

⁹⁹ De bondsjeugdopleiding is de training die wordt aangeboden door de KNLTB zelf. De jeugdspelers die hieraan deelnemen krijgen dus naast hun training bij hun eigen tennisvereniging ook training bij de Bond. Deze trainingen worden geboden aan de ‘top’ van de jeugd. Wanneer een jeugdige wordt geselecteerd, toont dat dus dat hij of zij “potentie” heeft om door te breken in de (Nederlandse) tenniswereld.

¹⁰⁰ Art. 1 Gedragscode voor de Toptennisser.

het hebben van een voorbeeldfunctie voor minderjarige toptennissers juist (extra) mentale druk zou kunnen opleveren. De kwetsbaardere positie van minderjarige topsporters had in de Gedragscode erkend kunnen worden door te benadrukken dat minderjarige toptennissers niet alleen de *plicht* hebben om zich te gedragen als een voorbeeldfunctie, maar dat zij het *recht* hebben op extra bescherming. In deze Gedragscode worden alle tennissers – ongeacht hun leeftijd of ‘ervarenheid’ met het zijn van een topsporter – gelijkgesteld, terwijl vanuit een kinderrechtelijk perspectief het wenselijk is om deze minderjarige topsporters te behandelen op basis van hun leeftijd en *evolving capacities*,¹⁰¹ en passende ondersteuning te bieden. In andere woorden: het doel van de Gedragscode is niet om minderjarigen te beschermen tegen hun kwetsbare positie, maar om juist duidelijk te maken aan minderjarige toptennissers dat zij plichten hebben binnen de tenniswereld van Nederland.

4.3.2. Het Reglement KNLTB Junioren Tour

Het Reglement maakt daarentegen wel onderscheid tussen minderjarige en meerderjarige topsporters, waarmee de bijzondere positie van minderjarige topsporters wordt erkend. In het Reglement zijn regels opgesteld voor minderjarige tennissers die deelnemen aan tennistoernooien.

Hoewel het Reglement specifiek is opgesteld voor minderjarige tennissers – met name voor topsporters, door de opgenomen regels over de Junioren Kampioenschappen¹⁰² – is het de vraag of voldoende bescherming wordt geboden aan de (mentale) gezondheid van minderjarige toptennissers. Het Reglement beperkt zich tot formaliteiten omtrent wedstrijden, zoals hoeveel ranglijstpunten minderjarigen kunnen verdienen met toernooien (Hoofdstuk 6 van het Reglement) en dat minderjarigen boetes opgelegd kunnen krijgen wanneer zij zich terugtrekken van een toernooi na het sluiten van de inschrijfdeadline (Hoofdstuk 7 van het Reglement). Wel worden in artikel 2.1 leeftijdscategorieën genoemd waarbinnen minderjarigen competitief mogen deelnemen aan wedstrijden, waar de onderste leeftijdscategorie tot en met twaalf jaar is (elk kind van nul tot en met twaalf jaar zou dus in deze categorie mee mogen doen). Dit zou kunnen

¹⁰¹ Zie art. 5 IVRK.

¹⁰² De Junioren Kampioenschappen is het ‘hoogst’ haalbare tennistoernooi voor minderjarigen.

tonen dat binnen tenniswedstrijden rekening wordt gehouden met de verschillende leeftijden en mate van rijpheid van minderjarigen, krachtens artikel 5 IVRK. Daarentegen is leeftijdsgrens van nul tot en met twaalf erg ruim.

Wat betreft het opleggen van sancties wanneer een minderjarige zich “dubbel” heeft ingeschreven bij toernooien¹⁰³ – dat wil zeggen dat een minderjarige aan twee toernooien in dezelfde week deelneemt – zou gedacht kunnen worden dat deze sanctie wordt opgelegd om minderjarigen te behoeden tegen fysieke (en/of mentale) uitputting vanwege de vele wedstrijden. De sancties zouden de gezondheid van minderjarigen dus juist beschermen en daarmee in het belang van het kind zijn (artikel 3 IVRK). De sancties hebben echter níet als *doel* om de fysieke en mentale gezondheid van minderjarige sporters te beschermen, maar hebben als doel dat *andere* minderjarigen niet benadeeld worden door een dubbele inschrijving. Wanneer een speler op meerdere toernooien ranglijstpunten zou kunnen winnen,¹⁰⁴ zou dat oneerlijk zijn voor minderjarigen die maar aan een toernooi die week deelnemen.¹⁰⁵ Hoewel het *doel* van de strafbepalingen dus eerder toeziet op eerlijke concurrentie, kan het *gevolg* van de strafbepalingen toch zijn dat zij indirect bescherming bieden tegen mentale en fysieke uitputting van minderjarigen en zo het recht op rust uit artikel 31 IVRK en mijn definitie van mentale gezondheid (o.a. tegengaan van oververmoeidheid) worden gewaarborgd. Wanneer een minderjarige toptennisser immers aan twee toernooien meedoet in een week, zullen andere minderjarige toptennissers wellicht ook sneller geneigd zijn om aan twee toernooien deel te nemen om hun concurrentie bij te houden. Uiteindelijk resulteert dat op termijn tot een ongunstige en ongezonde situatie voor alle minderjarige toptennissers, waarbij de (werk)druk nog hoger wordt.

Na afweging van deze factoren, kan gesteld worden dat het Reglement (te) weinig handvatten biedt om de (mentale) gezondheid van minderjarige toptennissers effectief te beschermen. Aangezien de onderwerpen van het Reglement voornamelijk formele aspecten van tenniswedstrijden aanstipt, is dit misschien niet verrassend. Toch had de

¹⁰³ Zie art. 7.3 Reglement KNLTB Junioren Tour.

¹⁰⁴ De ranglijst punten worden verdeeld op basis van het Puntentabel KNLTB Junioren Toernooien. Zie hiervoor art. 6.2 Reglement KNLTB Junioren Tour.

¹⁰⁵ Daarbij zou dit tot organisatorische problemen kunnen leiden wanneer een speler bijvoorbeeld op twee verschillende toernooien de finale bereikt (de finales vallen in principe bij elk toernooi namelijk op dezelfde dag)

KNLTB bij het opstellen van het Reglement de kans kunnen benutten om artikelen op te nemen die zowel raakvlakken hebben met de formele aspecten van de Junioren Tour als toezien op de bescherming van de mentale gezondheid van minderjarigen. Om oververmoeidheid tegen te gaan, had de KNLTB een bepaling kunnen opnemen over het maximaal aantal toernooien waaraan minderjarige topsporters per jaar mogen deelnemen. Zo wordt én gezorgd voor eerlijke concurrentie (iedere speler heeft immers evenveel kansen om ranglijstpunten te verdienen en daarmee te tonen dat hij aan de ‘top’ hoort) én wordt gewaarborgd dat minderjarige tennissers niet aan te veel tennistoernooien deelnemen, omdat dit zowel fysieke als mentale uitputting kan veroorzaken – strijdig met artikelen 31, 24 lid 1 en 3 IVRK. Binnen het internationale tenniscircuit (ATP en WTA) zijn immers ook regels opgenomen over het maximaal aantal toernooien waaraan jeugdige tennisspelers mogen deelnemen om hen te beschermen. Naarmate minderjarigen ouder worden, mogen zij ook deelnemen aan meer internationale (lees: professionele) wedstrijden, wat conform de *evolving capacities* uit artikel 5 IVRK van minderjarigen is.¹⁰⁶

4.3.3. Tekortkoming in de bescherming van minderjarige toptennissers

Uit het voorgaande kan de conclusie worden getrokken dat ruimte aanwezig is om specifieke bepalingen op te nemen om minderjarige topsporters te beschermen binnen bestaande reglementen en gedragscodes die (ook) toezien op minderjarige tennissers. Door het opstellen van deze regels toont de KNLTB dat zij in ieder geval stilstaat bij de positie van minderjarige topsporters, maar hoe deze groep beschermd dient te worden, wordt niet uitgelegd. Zeker niet in de *Gedragscode voor de Toptennisser* en te weinig in het *Reglement KNLTB Junioren Tour*. Daarmee schiet de KNLTB te kort in het effectief beschermen van de mentale gezondheid van minderjarige topsporters in het kader van artikel 24 lid 1 IVRK.

¹⁰⁶ Veertienjarigen mogen jaarlijks aan acht professionele toernooien deelnemen, vijftienjarigen aan tien, zestienjarigen aan twaalf en zeventienjarigen aan zestien. Daarnaast kunnen spelers vanaf hun zeventiende in aanmerking komen voor de Top 10 van de wereld. Zie voor de *Age Eligibility Rule (AER)*: <https://www.wtatennis.com/player-development>.

4.4. Regels die toezien op de rechten en plichten van ouders

Desalniettemin, kan de mentale gezondheid van minderjarige topsporters beschermd worden, indien regelgeving voor ouders handvatten biedt wanneer ernstige ontwikkelingsbedreiging voor kinderen ontstaat (deze zijn immers afhankelijk van de omstandigheden van het geval en de ervaringen van het kind). Tegelijkertijd moet de (rechts)positie van ouders ook worden erkend.

De KNLTB erkent de positie – zeker óók de plichten – van ouders in twee typen regelgeving: de *Gedragscode voor de Tennisouder* (hierna: de Gedragscode) en de *Leidraad voor tennisouders* (hierna: de Leidraad). De Leidraad is een toevoeging aan het *Fair Play*-beginsel.¹⁰⁷ Waar de Leidraad voor ouders samenvat wat de voordelen zijn van tennis voor kinderen, ziet de Gedragscode toe op “wenselijk” gedrag van ouders.

4.4.1. De Leidraad voor tennisouders

Naast het opsommen van voordelen van tennis, benoemt de Leidraad ook een aantal “wedstrijdtips” voor ouders voor vóór, tijdens en ná de wedstrijd. Hierin staat bijvoorbeeld Leidraad dat ouders niet te prestatiegericht moeten zijn.¹⁰⁸ Ook wordt specifiek benoemd dat *na* een wedstrijd het van belang is dat ouder de gespeelde wedstrijd positief benaderen, ook wanneer het kind deze heeft verloren. “*Kan je dit niet opbrengen, besef dan dat het tonen van jouw eigen negatieve emoties vaak niet in het belang is van jouw kind, en zeg dan desnoods liever even niets*”.¹⁰⁹ De KNLTB erkent hier de kwetsbare positie van kinderen mee en bevestigt daarbij dat het belang van het kind de voornaamste overweging moet zijn voor ouders, niet dat zij hun eigen emoties delen, in lijn met de artikelen 3 lid 1 en 18 lid 1 IVRK. Onderzoek en het Comité tonen immers dat een belangrijke factor voor kinderen om een positief eigenwaarde te hebben (binnen tennis) ontstaat door de goedkeuring en steun van ouders,¹¹⁰ waarmee dit gedrag in het belang is voor een gezonde ontwikkeling van minderjarige topsporters,¹¹¹ en een ernstige ontwikkelingsbedreiging hopelijk wordt tegengegaan. Wanneer ouders

¹⁰⁷ Zie Preambule Leidraad voor Tennisouders, p. 1.

¹⁰⁸ Leidraad voor Tennisouders, p. 2.

¹⁰⁹ Leidraad voor Tennisouders, p. 3.

¹¹⁰ Zie bijvoorbeeld: Hoyle 1995, p. 201. Zie ook GC no. 20, par. 17.

¹¹¹ Zie art. 3 IVRK.

de handvatten van de KNLTB in de Leidraad opvolgen, kan dit immers leiden tot het ervaren van minder druk bij minderjarigen, aangezien positieve feedback ervoor zorgt dat de nadruk niet (meer) ligt op het winnen van een wedstrijd.

Hoewel de Leidraad toe te juichen is vanwege het feit dat deze nogmaals bevestiging biedt aan ouders hoeveel invloed zij (kunnen) hebben op het spelgenot van hun kinderen en dat zij zichzelf positief moeten opstellen, is een nadeel van de Leidraad dat deze niet juridisch bindend is. De Leidraad is precies dat: een leidraad hoe ouders zich idealiter zouden moeten gedragen in wedstrijdverband. Waar menigeen ouder het vast zal lukken om “te applaudisseren” en “complimenten” te geven “voor alle mooie punten”,¹¹² zal niet elke ouder altijd uit zichzelf na een verloren wedstrijd kunnen benoemen wat goed is gegaan en zijn eigen negatieve emoties verbloemen. Intenties hoeven niet altijd negatief te zijn, maar een ouder kan nou eenmaal teleurgesteld zijn voor zijn kind dat hij heeft verloren. Zéker wanneer het gaat om een topsport, omdat hier meer op het spel staat. Hoewel het geven van feedback door ouders na een wedstrijd essentieel is – het laat immers zien dat ouders betrokken zijn bij de sport van het kind¹¹³ – moet deze feedback niet een bron zijn van extra mentale druk voor de minderjarige. Wanneer de Leidraad bindend zou zijn en ouders sancties kunnen krijgen voor het overtreden van voorgeschreven gedragingen, zou dit de kans kunnen vergroten dat de Leidraad serieuzer wordt genomen door ouders, omdat zij weten dat de KNLTB negatief gedrag van ouders daadwerkelijk afkeurt. Ouders kunnen nog steeds ‘achter de schermen’ druk blijven uitoefenen op hun kinderen – bijvoorbeeld tijdens de autorit naar huis – maar tijdens de wedstrijden zouden ouders elkaar kunnen aanspreken op ongewenst gedrag dat niet “mag” (in de vorm van *social control*) en zouden ouders zich hopelijk extra bewust worden van het feit dat negatief gedrag niet wenselijk is. Bij een juridisch bindend document zou het wellicht ook voor minderjarigen duidelijker worden dat zij als minderjarige het *recht* hebben dat hun ouders hen geen (onnodige extra) druk opleggen, omdat dit mogelijk hun mentale gezondheid in gevaar brengt. Misschien zijn er bijvoorbeeld minderjarige topsporters die wel degelijk worstelen met het gevoel dat zij zich opgejaagd voelen door hun ouders, maar durven zij dit niet te delen, omdat ook nergens duidelijk aan hen wordt gecommuniceerd dat dit een gevalideerd gevoel kan zijn

¹¹² Zoals aangegeven in de Leidraad voor Tennisouders, p. 2.

¹¹³ Elliot & Drummond 2017, p. 402.

én dat dit gevoel ten alle tijden vermeden dient te worden – en zelfs een schending van hun recht op mentale gezondheid kan betekenen. Pas wanneer minderjarigen zich bewust zijn dat zij dragers zijn van rechten, kunnen zij ook beoordelen of deze rechten worden gewaarborgd en gehoor geven aan artikel 12 lid 1 IVRK.

Een tweede zwakte aan de Leidraad bestaat uit het feit dat de Leidraad het gedrag voor *elke* tennisouder omvat, maar dat de Leidraad niet stil staat bij de vraag of tennisouders van *toptennissers*, nog extra aandachtspunten hebben om op te letten. Minderjarige toptennissers zijn immers kwetsbaarder vergeleken minderjarigen die “gewoon” tennissen. Extra aandachtspunten zouden bijvoorbeeld kunnen bestaan uit richtlijnen hoe ouders van topsporters na een (verloren) wedstrijd deze wedstrijd zouden kunnen analyseren met elkaar of om juist uitdrukkelijk te benoemen dat deze analyse niet toebehoort aan de tennisouder, maar aan de coach. Ook zouden bepaalde richtlijnen meer geconcretiseerd kunnen worden. Wat betekent het om “*niet te prestatiegericht*” te zijn en wat is “*gezonde wedstrijdmentaliteit*”? Zoals eerder is aangegeven, staat voor topsportende kinderen – in ieder geval voor het gevoel van zowel ouders als kinderen – meer op het spel staat dan bij een ‘normale’ tenniswedstrijd. Omdat er meer op het spel staat, zou dit ook kunnen betekenen dat de term *gezonde wedstrijdmentaliteit* en *prestatiegerichtheid* anders ingekleurd moeten worden dan bij wedstrijden tussen niet-topsportende minderjarigen.

Ter conclusie kan worden gesteld dat de Leidraad het belang van een gezonde houding van ouders ten opzichte van hun sportende kinderen stimuleert, maar dat deze nog te kort schiet in het definiëren van begrippen die te maken hebben met het (mentale) welzijn van kinderen. Ook wordt onvoldoende stilgestaan bij het specifieke geval van topsport. Aangezien de Leidraad daarnaast niet bindend is, kan dit ertoe leiden dat ouders de Leidraad niet serieus nemen, omdat ouders niet écht aangesproken kunnen worden op hun gedrag en minderjarige topsporters niet beseffen dat zij ook recht hebben op bescherming van hun (mentale) gezondheid.

4.4.2. De Gedragscode voor de Tennisouder

Daarentegen is de Gedragscode *wel* juridisch afdwingbaar, wat in zekere mate de voorkeur geniet ten opzichte van de Leidraad. In de preambule van de Gedragscode wordt (nogmaals) benadrukt – zoals ook blijkt uit de literatuur en andere onderzoeken¹¹⁴ – dat ouders een rolmodel zijn voor hun kinderen en dat hun gedrag bepalend is voor het spelplezier van (hun) kinderen.¹¹⁵ Met de Gedragscode wordt beoogd dat ouders “*de juiste bijdrage leveren aan hun sportende kind en de tennissport integer houden*”,¹¹⁶ en worden tien plichten van ouders opgesomd.

Net als in de Leidraad, beklemtoont ook de Gedragscode dat tennisouders niet te veel nadruk moeten leggen op het winnen van wedstrijden, maar dat het ervaren van “spelplezier” door kinderen ook erg belangrijk is,¹¹⁷ dat het goed is als ouders hun kinderen steunen en dat zij een positieve houding uitstralen tegenover hun kinderen.¹¹⁸ Bovendien onderstreept artikel 9 expliciet dat ouders geen fysiek óf verbaal geweld mogen gebruiken. Verbaal geweld wordt uitgelegd als het doen van “*beledigende of ontmoedigende uitspraken*”. Hoewel de Gedragscode zelf niet de link legt met het IVRK, sluit dit direct aan bij de uitleg die het Comité geeft aan de term *mental violence*.¹¹⁹ Het doen van zulke uitspraken door ouders kan dus een directe schending van artikel 19 IVRK met zich meebrengen, wat ook resulteert tot een schending van het recht op mentale gezondheid op basis van artikel 24 lid 1 IVRK.

De Gedragscode maakt echter niet duidelijk hoe de rechten en plichten van ouders zich verhouden ten opzichte van trainers (zie ook paragraaf 4.3.3). Artikel 5 van de Gedragscode stelt dat een goede tennisouder de leraar/trainer/coach bijvalt en hem of haar steunt in zijn beslissingen. Problematisch aan dit artikel is dat de begrippen “bijvallen” en “ondersteunen” niet worden uitgewerkt. Wanneer ouders en trainers van mening verschillen over bijvoorbeeld het voorbereidingsschema op wedstrijden, moeten ouders dan de mening van trainers alsnog steunen?¹²⁰ Jurisprudentie lijkt in dat geval te

¹¹⁴ Zie o.a. Knight & Holt 2014, p.155; Fraser-Thomas & Coté,2009, p. 3-23; McCarthy, Jones & Clark-Carter 2008, p. 156; Leff & Hoyle 1995, p. 203.

¹¹⁵ Zie Inleiding/Preambule Gedragscode voor de Tennisouder, p. 1.

¹¹⁶ Zie Inleiding/Preambule Gedragscode voor de Tennisouder, p. 1.

¹¹⁷ Art. 3 Gedragscode voor de Tennisouder.

¹¹⁸ Art. 4 Gedragscode voor de Tennisouder.

¹¹⁹ Zie: GC no. 13, par. 21 onder d.

¹²⁰ Zo kwam in de documentaire TURN! naar voren dat de trainer van de negenjarige Roman aangaf dat hij niet naar een verjaardagsfeest van zijn vriendje mocht gaan, omdat dit zijn voorbereidingsschema voor

onderkennen dat trainers een beslissende rol hebben over dergelijke keuzes en niet de ouders van minderjarigen.¹²¹ Vanuit het perspectief van de trainer valt dit te begrijpen. De trainer spendeert – zeker op topsportniveau – immers veel tijd met de minderjarige en zou daarom op spelniveau wellicht betere keuzes kunnen maken voor de minderjarige. Wanneer ouders zich gaan bemoeien met dergelijke keuzes die een trainer moet maken en continue “verhaal gaan halen”, wordt het werk van een trainer bemoeilijkt. Aangezien het doel van dit artikel niet wordt genoemd, blijven de rechten en plichten van ouders ten opzichte van trainers binnen de Nederlandse tenniswereld echter nog onduidelijk.

4.4.3. De Gedragscode voor de begeleider

Desalniettemin, bestaat ter aanvulling op de *Gedragscode voor de Tennisouder* de *Gedragscode voor de begeleider*. In de preambule van deze gedragscode wordt duidelijk dat het doel van de Gedragscode is dat ouders en spelers zeker zijn dat de leraar/trainer/coach een veilige omgeving biedt voor de minderjarige tennisser.¹²² Daarnaast wordt in de preambule expliciet vermeld dat de Gedragscode ook “*van toepassing is op ouders van geselecteerde jeugdspelers* (lees: minderjarige toptennissers)”. Met de Gedragscode lijkt de KNLTB (al dan niet bewust) aan te sluiten bij de gedachte van het Comité, namelijk dat ook *proxy caregivers* verantwoordelijk zijn voor de gezondheid en veiligheid van minderjarigen, maar dat de primaat van de opvoeding in principe bij de ouders ligt door hen nogmaals te benoemen. Een meerwaarde van deze Gedragscode is dat in artikel 6 wordt benadrukt dat een begeleider een jeugdige speler moet betrekken bij het maken van beslissingen die hem aangaan, wat in lijn is met artikel 12 lid 1 IVRK. Dit is de enige gedragscode waarin nadrukkelijk wordt aangemoedigd om minderjarigen *actief* te betrekken bij het maken van keuzes en te erkennen dat zij niet alleen een kwetsbare groep zijn die beschermd dienen te worden, maar ook dat zij recht hebben op *empowerment* en dus dragers zijn van rechten. Het Comité heeft dan ook in *General Comment no. 20* erkend dat het voor

wedstrijden in de war zou brengen. Zijn vader was het niet eens met deze keuze en vond dat ingegrepen moest worden. Zie: E. Pardijs, ‘TURN!’(2Doc), uitgezonden op 7 oktober 2019, 20:55 uur, NPO 2.

¹²¹ Zie bijvoorbeeld ook Rb. Leeuwarden 9 mei 2012, ECLI:NLRBLEE:2012:BW5489, waarbij de ouders namens het kind de (turn)coach aanklaagde, omdat hij het kind niet in de talentenklas, maar in de ‘normale’ groep had geplaatst. De rechtbank oordeelde dat het primaat van deze keuze bij de coach lag.

¹²² Gedragscode voor de Begeleider, p. 1.

een gezonde ontwikkeling van *adolescents* noodzakelijk is dat zij de mogelijkheid krijgen om mee te beslissen in beslissingen en dat respect bestaat voor hun individualiteit (welke wordt erkend wanneer zij meegenomen worden in de beslissingen).¹²³

Deze Gedragscode sluit ook aan bij het IVRK aangezien trainers per individueel geval moeten kijken naar de *evolving capacities* van minderjarige topsporters. De term *evolving capacities* wordt niet expliciet genoemd, maar artikel 3 van de Gedragscode legt trainers op dat de manier van het geven van feedback en de manier van het geven van trainingen moet aansluiten op een manier die geschikt is voor de leeftijd én de ervaring van elke individuele jeugdspeler. Door dit artikel op te nemen in de *Gedragscode voor de Begeleider*, erkent de KNLTB niet alleen de belangrijke rol van *proxy of temporary caregivers*, maar ook dat trainers continue een afweging moeten maken wat een minderjarige topsporter wel of niet aankan. Omdat zij deze afweging maken door onder andere in gesprek te gaan met de minderjarige zelf, wordt de afweging zorgvuldig gemaakt waardoor een ernstige ontwikkelingsbedreiging kan worden tegengegaan. De Gedragscode schiet echter te kort door niet te belichten wat de doorslag geeft in het maken van een keuze van een trainer (of ouder). Net zoals bij de *Gedragscode voor de Tennisouder* wordt niet omschreven wat moet gebeuren wanneer partijen van mening verschillen. Deze toelichting had de Gedragscode sterker gemaakt.

4.5. Conclusie hoofdstuk 4

Geconcludeerd kan worden dat de verschillende gedragscodes, de Leidraad en het Reglement aanknopingspunten bieden om de mentale gezondheid van minderjarige topsporters te beschermen. Op verschillende punten wordt rekening gehouden met de *evolving capacities* van minderejarige toptennissers, waardoor ouders en trainers rekening moeten houden met de perceptie van elk individueel kind (krachtens artikel 12 lid 1 IVRK) en een ontwikkelingsbedreiging – en een schending van de mentale gezondheid – van minderjarige topsporters voorkomen wordt.

¹²³ GC no. 20, par. 17.

Daarentegen benoemt alleen de *Gedragscode voor de Begeleider* expliciet dat overleg met de minderjarige noodzakelijk is bij het maken van keuzes, wat afbreuk doet aan de aanname dat de KNLTB in het algemeen rekening houdt met de bijzondere positie van minderjarige topsporters en hen erkend als zelfstandige dragers van rechten. Het belang van toptennissers om beschermd te worden tegen ongezonde begeleiding van ouders (en trainers) lijkt daarmee niet vanzelfsprekend. Toch bieden de *Leidraad voor de Tennisouder* en de *Gedragscode voor de Tennisouder* hoop dat het belang van minderjarige (top)tennissers wel degelijk in ogenschouw wordt genomen bij de begeleiding van ouders – krachtens artikel 3 lid 1 en 18 lid 1 IVRK – doordat zij handvatten bieden aan ouders hoe zij zich kunnen gedragen in het belang van hun kind (en mentale gezondheid is in het belang van het kind).

Het feit dat de Leidraad en de gedragscodes zijn opgesteld, toont in ieder geval aan dat de KNLTB zich vergewist van het feit dat ouders een essentiële rol spelen bij de beleving van de (tennis)sport van hun kinderen en dat het noodzakelijk is dat ouders zich op een ‘juiste’ manier gedragen, en zo nodig – in het uiterste geval – tuchtrechtelijk aangesproken kunnen worden.

Hoewel de KNLTB de essentiële rol van ouders erkent, schiet de KNLTB ook te kort met de Leidraad en de gedragscodes door specifieke begrippen en situaties niet nader toe te lichten. Wanneer deze begrippen en gedragingen nader uitgewerkt zouden worden, zou het namelijk duidelijker zijn dat wanneer een gedraging door een ouder níet wordt gehanteerd, dit ook betekent dat een ernstig ontwikkelingsgevaar voor de minderjarige topsporter dreigt. Dat is zonde, want hoewel de weg van het tuchtrecht open staat bij gedragscodes moet een betrokkene (namelijk de minderjarige, de trainer, een andere ouder, een medewerker van de KNLTB etc.) überhaupt van mening zijn dat sprake is van onacceptabel gedrag, wat bij onduidelijke formuleringen wellicht minder snel zal gebeuren.

Tot slot is de zwakte van de KNLTB-regelgeving dat de KNLTB (juridisch) eindverantwoordelijk is voor de bescherming van minderjarige topsporters binnen de Nederlandse tenniswereld – de KNLTB stelt immers de regels op en kan middels het tuchtrecht betrokkenen ter verantwoording roepen. De Nederlandse overheid lijkt zich eigenlijk niet te mengen in de Nederlandse tenniswereld. De klassieke

driehoeksverhouding tussen kinderen, ouders en de overheid vanuit kinderrechtelijk perspectief lijkt binnen de tenniswereld hiermee minder aanwezig, omdat de overheid meer naar de achtergrond verdwijnt. Door een beperkte rol van de Nederlandse overheid kan dit ertoe leiden dat ouders en begeleiders de regelgeving van de KNLTB minder serieus nemen, minderjarige topsporters niet weten waar zij recht op hebben en het bewustzijn van de kwetsbare positie van minderjarigen bij betrokkenen in de tenniswereld ontbreekt. Om hier meer duidelijkheid over te scheppen, zal in hoofdstuk 5 het dwangmiddel van de KNLTB – het tuchtrecht – worden geanalyseerd.

5. KNLTB tuchtrechtspraak

5.1. Inleiding

In dit hoofdstuk zal worden gekeken of ouders en minderjarigen überhaupt hun weg weten te vinden naar de Tuchtcommissie en de Commissie van Beroep wanneer KNLTB-regelgeving (die dit onderzoek van belang is) wordt ondermijnd. Aan de hand daarvan kan een *indicatie* worden gegeven of de regelgeving daadwerkelijk gebruikt kan worden om minderjarigen gehoord te laten voelen krachtens artikel 12 lid 1 IVRK, of hun recht op mentale gezondheid daadwerkelijk in ogenschouw wordt genomen binnen de Nederlandse tenniswereld en de begeleiding van ouders en trainers gecontroleerd wordt.

5.2. Methodiek tuchtrechtspraak

Halfjaarlijks worden de uitspraken die tot dan toe hebben plaatsgevonden, online (geanonimiseerd) gepubliceerd op de officiële website van de KNLTB. In totaal zijn 53 zaken voor de Tuchtcommissie verschenen – die ook bij de Tuchtcommissie zijn afgedaan – in de periode van 27 juni 2012 tot en met 15 juni 2020. Daarnaast zijn in totaal 92 zaken behandeld door de Commissie van Beroep in de periode van 4 juni 2012 tot en met 15 juni 2020. In dit onderzoek zijn *alle* zaken die voor de Tuchtcommissie en de Commissie van Beroep tot op heden zijn voorgekomen (of in ieder geval zijn gepubliceerd), bestudeerd. Bij de bestudering van deze zaken is gekeken op basis van welke KNLTB-regelgeving de zaak aanhangig werd gemaakt en of de Tuchtcommissie respectievelijk de Commissie van Beroep besloot dat sprake was van een schending van KNLTB-regelgeving. Voor dit onderzoek is het vervolgens van belang of de zaken die aanhangig werden gemaakt bij de twee Commissies gerelateerd waren aan de gedragscodes en reglementen die in hoofdstuk 4 zijn geanalyseerd, aangezien deze – al dan niet voldoende – toezien op de bescherming van minderjarige topsporters.¹²⁴

¹²⁴ Ter volledigheid, dit zijn dus de Gedragscode voor de Toptennisser, het Reglement KLNTB Junioren Tour, de Gedragscode voor de Tennisouder en de Gedragscode voor de Begeleider.

5.3. Tuchtuitspraken gerelateerd aan de bescherming van minderjarige topsporters

Van alle zaken die voor de Tuchtcommissie zijn verschenen, is slechts één zaak gebaseerd op bepalingen uit de *Gedragscode voor de Tennisouder* in samenhang met het *Reglement Fair Play* voor de Tuchtcommissie verschenen. Deze uitspraak deed zich voor op 30 oktober 2017. In de betreffende zaak werd de ouder verweten dat hij andere toeschouwers voor de voeten had gespuugd. Ook zou de ouder, nadat hij was aangesproken op zijn gedrag, een andere toeschouwer hebben uitgescholden en deze bij de keel hebben vastgepakt en hem de bosjes in hebben geduwd. Uiteindelijk besloot de Tuchtcommissie tot vrijspraak van de ouder, aangezien onvoldoende grond aanwezig was om te kunnen concluderen dat deze gedragingen zich hadden voorgedaan. De verklaring van de ouder die werd aangeklaagd was immers niet in overeenstemming met de verklaringen die de andere toeschouwer had afgegeven. De Aanklager van de KNLTB had daarom meer onderzoek moeten doen naar de authenticiteit van de verklaringen, aldus de Tuchtcommissie.¹²⁵

Van de 92 zaken die behandeld zijn door de Commissie van Beroep zijn *geen* zaken gevonden die gebaseerd zijn op gedragscodes en reglementen die verband hebben met de bescherming van minderjarige toptennissers. Wel zijn bij de Commissie van Beroep meerdere zaken aanhangig gemaakt waarbij vastgesteld werd dat sprake zou zijn van een administratieve overtreding door een minderjarige (top)tennisser (in totaal 23 zaken).¹²⁶ Dit was het geval wanneer een junior een geplande wedstrijd toch niet (af)speelde (in totaal 9 van de 23 zaken) of zich had ingeschreven voor meerdere toernooien (in totaal 13 zaken van de 23 zaken).¹²⁷ Dit liep lang niet altijd uit tot een (gedeeltelijke) sanctie (in totaal 7 van de 23 zaken),¹²⁸ aangezien de Commissie van Beroep in dergelijke gevallen in ogenschouw nam dat een speler “onervaren was met het inschrijven voor jeugdanglijsttoernooien” (bij 3 zaken), “geen eerdere meldingen bekend waren van

¹²⁵ Uitspraak 30 oktober 2017, Uitsprakenoverzicht Tuchtcommissie, p. 5.

¹²⁶ Officieel worden deze zaken in eerste aanleg behandeld door de LCAO en niet te Tuchtcommissie. Aangezien overtredingen van deze regelgeving meer toezien op toernooiformaliteiten, zoals het niet tijdig intrekken uit een toernooi of niet verschijnen bij een wedstrijd, zijn deze zaken voor dit onderzoek minder relevant. Deze administratieve overtredingen zijn dan niet o.b.v. het Reglement KNLTB Junioren Tour, maar o.b.v. een specifiek toernooireglement dat voor elk gespeeld toernooi wordt opgemaakt.

¹²⁷ De laatste klacht betrof een minderjarige die zich niet tijdig zou hebben teruggetrokken van een toernooi. Deze klacht van de toernooicommissie is uiteindelijk ongegrond verklaard.

¹²⁸ Ter verduidelijking: een sanctie in de vorm van een *boete*.

administratieve overtredingen” (bij 3 zaken) of “de speler een jeugdige leeftijd had” (bij 5 zaken). Van alle zaken die tot een interne juridische procedure hebben geleid bij de KNLTB, heeft slechts één zaak betrekking op de relevante regelgeving in het kader van dit onderzoek.

5.4. Conclusie hoofdstuk 5

Uit het bestuderen van de uitspraken van zowel de Tuchtcommissie als de Commissie van Beroep kan worden opgemaakt dat nagenoeg geen klachten worden ingediend op basis van de besproken gedragscodes en reglementen die toezien op de bescherming van minderjarige topsporters. Dit zou een tweetal redenen kunnen hebben, waarvan een reden positief is en de tweede reden minder optimistisch. De optimistische gedachte zou betekenen dat binnen de Nederlandse tenniswereld de mentale gezondheid van minderjarige topsporters volledig wordt gewaarborgd en dat geen schendingen plaatsvinden van de gedragscodes en reglementen – of minderjarigen hier in ieder geval niet over klagen. Daarentegen zou een wellicht realistischer beeld zijn dat wel degelijk schendingen voorkomen, maar dat kinderen (of andere betrokkenen) geen melding doen hiervan. Dit zou kunnen omdat minderjarigen (of andere betrokkenen, zoals andere toeschouwers) geen melding durven te doen tegen bijvoorbeeld hun ouder(s) of trainer of gewoonweg, omdat zij niet van het *bestaan* van deze regelgeving afweten. Zonder kennis van deze regelgeving is het immers ook niet mogelijk als minderjarige om een beroep te doen op deze regelgeving van de KNLTB. Als dit het geval is, dan schiet de KNLTB te kort in het verstrekken van informatievoorziening en schiet de Nederlandse overheid te kort in het waarborgen van de gezondheid van minderjarigen in Nederland, krachtens artikelen 18 lid 2, 3 lid 2 en 24 lid 1 IVRK. Het is niet voldoende dat de KNLTB alleen regelgeving heeft opgesteld, waar in zekere mate minderjarige topsporters mee beschermd kunnen worden (hoewel ook binnen die regelgeving dus tekortkomingen aanwezig zijn), maar ook moet deze regelgeving bekend zijn. Hierdoor worden kinderen en ouders bewuster dat het recht op mentale gezondheid gewaarborgd dient te worden en dat de rol van ouders cruciaal is. Daarnaast kan dan pas worden gewaarborgd dat minderjarige topsporters krachtens artikel 12 IVRK daadwerkelijk hun stem laten horen over hun ervaringen binnen de toptenniswereld van Nederland, aangezien zij weten dat

hun gevoelens gevalideerd zijn. Pas wanneer minderjarigen zich uitspreken over hun ervaringen binnen de toptenniswereld op het gebied van hun mentale gezondheid, kunnen ouders weten of zij hun ouderlijke verantwoordelijkheid wel of niet nakomen tegenover hun kind.

6. Conclusie en aanbevelingen

6.1 Inleiding

Dit onderzoek begon naar aanleiding van de faam die de vijftienjarige Gauff de afgelopen maanden binnen de tenniswereld heeft gekregen en de opmerking van (oud)-proftennissers dat het behalen van winsten niet in haar belang zou zijn. Inmiddels is duidelijk dat minderjarige toptennissers (en andere topsporters) een kwetsbare positie hebben binnen de topsportwereld. Zij worden vaak op jonge leeftijd ondergedompeld in een wereld van volwassenen waar tal van actoren en (tegenstrijdige) belangen aan de orde van de dag zijn. Het is niet ondenkbaar dat dit kan zorgen voor (prestatie)druk bij deze minderjarigen. Deze minderjarigen hebben namelijk onder andere te maken met media-aandacht, (het behouden van) sponsorcontracten, coaches, veel trainingsuren, een strak wedstrijdschema, onderwijsverplichtingen en – allerminst onbelangrijk – hun ouders – die tijd, moeite en geld in de sportieve ontwikkeling van hun kind hebben geïnvesteerd. Wanneer minderjarige toptennissers dus gaan meeconcurreren in de toptenniswereld, gaat het allang niet meer om “alleen” het winnen van een tenniswedstrijd. Het waarborgen van hun (mentale) gezondheid is daarmee niet vanzelfsprekend. De specifieke vorm van mentale gezondheid van minderjarige topsporters – wat dus ook het recht op rust, het ontbreken van (hoge) stress en (prestatie)druk inhoudt – is echter een vorm van het recht op gezondheid dat óók bescherming geniet onder artikel 24 lid 1 IVRK in lijn met de artikelen 3, 5 12, 19, 31 (en 32) IVRK.

Door vast te stellen dat het recht op deze specifieke vorm van mentale gezondheid wordt beschermd door het IVRK, dient zich de vraag voor wíe verantwoordelijk is voor het beschermen van deze minderjarige topsporters en wie erop toeziet dat artikel 24 lid 1 IVRK in acht wordt genomen binnen de tenniswereld van Nederland. De Staat, de ouders, andere betrokkenen of kinderen zelf? Vanuit een kinderrechtelijk kader is vastgesteld dat ouders de primaire verantwoordelijk hebben voor de opvoeding en ontwikkeling van hun kind, zoals is vastgelegd in de artikelen 18 lid 1 en 5 IVRK en dat lidstaten eindverantwoordelijk zijn voor het waarborgen dan artikelen uit het IVRK. Lidstaten dienen ouders te ondersteunen en te begeleiden binnen de topsport, krachtens

artikel 18 lid 2 IVRK. Zij kunnen ingrijpen wanneer een ontwikkelingsgevaar dreigt voor de minderjarigen. Binnen de topsport – meer specifiek (top)tenniswereld van Nederland – lijkt de overheid echter meer op de achtergrond een rol te spelen: de KNLTB neemt een prominente plaats in. De KNLTB is de instantie dat toeziet op het gedrag van betrokkenen in de tenniswereld en bepaalt primair de ontwikkeling die plaatsvindt in de Nederlandse tenniswereld. Om te beoordelen in hoeverre de (mentale) gezondheid van minderjarige topsporters in de Nederlandse tenniswereld wordt beschermd, was een analyse van de regelgeving van de KNLTB noodzakelijk in het licht van het IVRK – met name de artikelen 24, 18, 31, 5, 3 en 12 IVRK.

6.2 Bevindingen en aanbevelingen

Uit de analyse van deze regelgeving, kan worden opgemaakt dat minderjarige topsporters niet alleen rekening moeten houden met verschillende actoren en belangen in de topsportwereld, maar ook dat zij moeten voldoen aan standaarden die gelden voor volwassenen, zoals de gedragscodes en reglementen van de KNLTB. Het feit dat zij aan dezelfde maatstaven worden onderworpen, zorgt mogelijk niet alleen voor (extra) druk – deze regelgeving is immers nog een extra factor waar zij rekening mee moeten houden – maar het laat ook zien dat het bewustzijn van de kwetsbare positie van minderjarige toptennissers in de Nederlandse tenniswereld nog *onvoldoende* aanwezig is, zeker wanneer het gaat om de mentale gezondheid van minderjarige toptennissers. Door minderjarigen aan dezelfde maatstaven te laten voldoen als volwassenen wordt onvoldoende rekening gehouden met hun *evolving capacities*, zoals vastgelegd in artikel 5 IVRK. Enerzijds heeft de KNLTB stappen gemaakt door gedragscodes, leidraden en reglementen in te stellen waarin ook specifiek overwegingen zijn opgenomen voor minderjarige toptennissers, maar bijna nooit lijkt de bescherming van minderjarige topsporters het doel te zijn van deze regelgeving. Of, wanneer het doel wel is om minderjarigen te beschermen (zoals bij de *Gedragscode voor de Tennisouder* of de *Gedragscode voor de Begeleider*), wordt wel een poging gedaan om de bijzondere positie van minderjarige toptennissers te erkennen, maar ontbreekt informatie *hoe* deze kwetsbare positie beschermd dient te worden en kunnen vraagtekens gezet worden bij de impact die deze regelingen daadwerkelijk hebben – vanuit het tuchtrecht van de KNLTB valt immers op te maken dat zelden een beroep wordt gedaan op deze

regelgeving. Juist wanneer bekendheid van deze regelgeving in de tenniswereld ontbreekt, kan het lastiger worden om minderjarige toptennissers te beschermen en erop toe te zien dat hun recht op mentale gezondheid krachtens artikel 24 lid 1 IVRK daadwerkelijk wordt gewaarborgd. Zonder bekendheid en aanvulling van de regelgeving, kunnen partijen (in het bijzonder ouders) immers uit het oog verliezen dat het waarborgen van de mentale gezondheid van minderjarigen binnen de tenniswereld niet alleen van belang is, maar dat dit ook een *recht* is, waar actief mee aan de slag moet worden gegaan. Door uitdrukkelijk te noemen dat de mentale gezondheid van minderjarige toptennissers van belang is, wordt gehoor gegeven aan de kwetsbare en uitzonderlijke positie van kinderen in een sportwereld en wordt gehoor gegeven aan een kinderrechtelijke benadering, omdat artikel 24 lid 1 IVRK terugkomt in regelgeving van de KNLTB én wordt door de KNLTB gehoor gegeven aan het belang van het kind krachtens artikel 3 lid 1 (en 2) IVRK. Tegelijkertijd leidt bekendheid van de regelgeving ertoe dat minderjarigen zelf ook meer *empowerment* krijgen. Wanneer zij beseffen dat zij rechten hebben op het gebied van hun (mentale) gezondheid, kunnen zij ook eerder beseffen wanneer níet aan deze rechten wordt voldaan. Het is voor kinderen immers minder makkelijk om iets af te dwingen of te verlangen – en zo gehoor te geven aan artikel 12 lid 1 IVRK – wanneer zij niet weten dat het niet gek is om dat wel te willen. Dit leidt tot de eerste twee aanbevelingen van dit onderzoek:

AANBEVELING 1: HET FEIT DAT DE (MENTALE) GEZONDHEID VAN MINDERJARIGE TOPTENNISSERS GEWAARBORGD MOET WORDEN ZOU DE KNLTB UITDRUKKELIJK KUNNEN INCORPOREREN IN DE GELDENDE REGELGEVING VAN DE KNLTB.

AANBEVELING 2: LAAT DE KNLTB DE REGELGEVING DIE MINDERJARIGE TOPSPORTERS BESCHERMT ACTIEF PROMOTEN BIJ MINDERJARIGEN. MINDERJARIGEN KUNNEN DEZE REGELGEVING VOORGELEGD KRIJGEN WANNEER ZIJ BEGINNEN AAN DE “TOPSPORTOPLEIDING” ZODAT MINDERJARIGEN ZICH BEWUST ZIJN VAN HUN BIJZONDERE POSITIE EN DE BESCHERMING DIE ZIJ GENIETEN.

Hoewel de KNLTB een prominente rol vervult in de tenniswereld, kan de overheid meer naar de voorgrond treden, aangezien lidstaten erop moeten toezien dat het recht op (mentale) gezondheid uit artikel 24 lid 1 IVRK (zo goed mogelijk) wordt gewaarborgd en binnen beleid het belang van het kind in ogenschouw wordt genomen (artikel 3 lid 1 en 2 IVRK). Zowel de KNLTB als de overheid hebben te taak om bewustwording over de mentale gezondheid bij topsport bij ouders en minderjarigen te creëren. De overheid zou dit kunnen faciliteren door op bredere schaal aandacht te vragen voor de mentale gezondheid van minderjarigen die participeren in een wereld van volwassenen, zoals kinderacteurs, influencers en topsporters (in hoofdstuk 1 is immers geconcludeerd dat deze groepen minderjarigen vergelijkbaar zijn met elkaar). Wanneer deze bijzondere groepen minderjarigen meer aandacht krijgen binnen de bevolking, kunnen betrokkenen elkaar ook makkelijker aanspreken op ongewenst gedrag én worden ouders zich beter bewust van de belangrijke positie die zij hebben in het begeleiden van hun kinderen binnen de topsportwereld. Zo kunnen zij voldoen aan de artikelen 3, 5 en 18 lid 1 IVRK. Wanneer mensen zich *bewust* zijn van het feit dat minderjarige toptennissers een kwetsbare positie hebben, is dit een grote stap om hun (mentale) gezondheid ook daadwerkelijk te beschermen.

AANBEVELING 3: DE NEDERLANDSE OVERHEID EEN ACTIEVE ROL LATEN SPELEN IN HET VERGROTEN VAN HET LANDELIJK BEWUSTZIJN OVER DE KWETSBARE POSITIE VAN MINDERJARIGEN DIE DEELNEMEN AAN EEN VOLWASSEN WERELD. DIT KAN DOOR HET ORGANISEREN VAN LANDELIJKE CAMPAGNES, HET BESCHIKBAAR STELLEN VAN LESMATERIAAL IN HET ONDERWIJS EN HET MOGELIJK MAKEN OM (MEER) ONDERZOEK TE DOEN NAAR DE MENTALE GEZONDHEID VAN MINDERJARIGEN.

Dat de mentale gezondheid van minderjarigen beschermd dient te worden is een ding, maar in dit onderzoek is ook de vraag gesteld hoe dit recht op mentale gezondheid van minderjarige topsporters zich verhoudt ten opzichte van de rechten en plichten van ouders krachtens het IVRK. Uit de artikelen 18 lid 1 en 5 IVRK blijkt dat ouders een centrale rol spelen in de opvoeding van hun kind, dat deze rol door het IVRK in principe beschermd wordt, en dat deze rol van ouders ook aanwezig blijft wanneer

minderjarigen meeconcurreren aan de top. Toch blijkt ook dat de positie van ouders niet absoluut is. Deze opvoeding dient namelijk te geschieden op een wijze welke in het beste belang is van de minderjarige – wat naar voren komt in het in samenhang lezen van de artikelen 18 lid 1 en 3 IVRK. Dit belang kan per minderjarige verschillen op basis van ervaring en leeftijd. Vandaar dat in lijn met artikel 5 IVRK rekening moet worden gehouden met *evolving capacities* van minderjarige topsporters. Om daarnaast te verzekeren dat het belang van minderjarige toptennissers in acht wordt genomen (krachtens artikel 3 IVRK) – en dus ook de mentale gezondheid van deze kinderen wordt beschermd – dienen *alle* partijen binnen de tenniswereld te beseffen dat uiteindelijk de minderjarige topsporter centraal staat in de topsportwereld. De positie van ouders (en coaches) is belangrijk, en het is niet de bedoeling dat de KNLTB of de overheid ouders gaat opleggen of dwingen om hun kinderen op één specifieke manier te begeleiden binnen de topsportwereld, maar wel moet in ogenschouw worden genomen dat ouders in het beste belang van hun kind handelen. De minderjarigen zijn immers degenen die de trainingsuren maken, de wedstrijden spelen en onder druk komen te staan. Hun mentale gezondheid wordt op de proef gesteld en niet die van de ouders. Daarom is het essentieel dat ouders gehoor geven aan de stem van deze minderjarigen (lees: gehoor geven aan hun ervaringen binnen de tenniswereld), waarmee ook recht wordt gedaan aan artikel 12 lid 1 IVRK. Binnen de tenniswereld van Nederland wordt in zekere mate al rekening gehouden met de ervaringen van de minderjarige zelf – bijvoorbeeld het feit dat de trainer volgens de *Gedragscode voor de Trainer* overleg moet plegen met de minderjarige bij de beslissingen die hij maakt – maar het creëren van een platform om een sterkere stem aan minderjarige toptennissers te bieden, is toe te juichen. Dit zou de KNLTB bijvoorbeeld kunnen faciliteren door jaarlijks een evenement te organiseren waarbij met verschillende minderjarige toptennissers en hun ouders een dialoog wordt gevoerd. Hierdoor kunnen zowel ouders als kinderen hun ervaringen delen met elkaar én met elkaar in gesprek gaan. Ook kunnen kinderen en ouders verhalen horen van andere kinderen en ouders. Op die manier kunnen minderjarigen constateren of de gevoelens van druk die zij ervaren wel of niet zeldzaam zijn door ook te horen hoe andere minderjarigen zich voelen. Tegelijkertijd kunnen ouders ook leren van deze gesprekken door te luisteren hoe andere ouders omgaan met het begeleiden van hun talentvolle kinderen.

**AANBEVELING 4: DE KNLTB JAARLIJKS EEN EVENEMENT LATEN
ORGANISEREN VOOR MINDERJARIGE TOPTENNISERS EN HUN OUDERS OM
MET ELKAAR EN ANDEREN *BEST PRACTICES* EN ERVARINGEN UIT TE WISSELEN
OVER (HET WAARBORGEN VAN) (MENTALE) GEZONDHEID.**

Tot slot dient bij dit onderzoek de kanttkening te worden geplaatst dat de bescherming van minderjarige topsporters vanuit verschillende perspectieven bekeken kan worden. In dit onderzoek is specifiek gekozen om vanuit het perspectief van mentale gezondheid te kijken naar de bescherming van minderjarige topsporters, maar ook kan bijvoorbeeld gedacht worden om dit te analyseren vanuit het perspectief van kinderarbeid (en daarmee in samenhang de onderwijsverplichtingen van minderjarigen). Ook een empirisch onderzoek naar de ervaringen van Nederlandse minderjarige toptennissers op het gebied van (mentale) gezondheid en de rol van ouders hierin zou van toegevoegde waarde kunnen zijn. Naar mijn weten heeft in Nederland een dergelijk onderzoek nog niet plaatsgevonden en inzichten die uit dit empirisch onderzoek naar voren komen, zouden ook weer gebruikt kunnen worden om de regelgeving en de structuur van de Nederlandse tenniswereld (al dan niet) aan te passen. Hoewel empirisch onderzoek naar de percepties van minderjarigen op het terrein van topsport – en ook specifiek in tennis – al heeft plaatsgevonden in andere landen, zie ik een meerwaarde om een dergelijk onderzoek in Nederland tot stand te brengen. De tennisstructuur en cultuur verschilt in Nederland namelijk van andere landen (in de Verenigde Staten wordt bijvoorbeeld veel gebruik gemaakt van *scholarships* binnen *college sports* wat zorgt voor een andere dimensie).

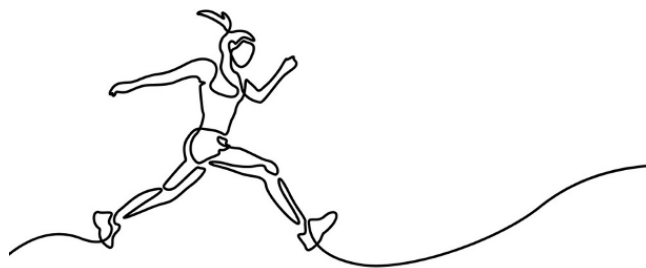
**AANBEVELING 5: HET VERVOLGEN VAN ONDERZOEK OP HET TERREIN VAN
MINDERJARIGEN BINNEN DE TOPSPORTWERELD OM EEN VOLLEDIGE
KINDERRECHTELIJKE BENADERING VAN TOPSPORT MOGELIJK TE MAKEN.**

6.3. Ter afsluiting

Bijna elke minderjarige (top)tennisser zal waarschijnlijk de droom hebben om ook ooit op Wimbledon te mogen spelen. Laten we ervoor zorgen dat wanneer deze droom uitkomt, de betreffende minderjarige alleen “gezonde” wedstrijdspanning voelt. Maar laten we er ook voor zorgen dat de minderjarige topsporters die niet doorbreken op het wereldtoneel, niet de dupe worden van mentale ongezondheid. Het zien van topsport als een fenomeen dat niet alleen sensatie en geluk met zich meebrengt, maar ook als een fenomeen waar minderjarigen potentieel gevaar kunnen lopen op het gebied van hun (mentale) gezondheid en dus beschermd dienen te worden, is hierbij fundamenteel. Deze bescherming is mogelijk wanneer kinderrechten uitdrukkelijker geïncorporeerd worden in de tenniswereld (en sportwereld) en continue dialoog wordt (op)gezocht. Wanneer ouders, begeleiders, sportfederaties en lidstaten zich voortdurend bewust zijn van het feit dat minderjarige topsporters in eerste instantie kind zijn en geen sporter, ben ik ervan overtuigd dat minderjarigen niet de dupe worden van “onkinderlijke” hoogspanning, maar dat minderjarige topsporters deze spanning juist overwinnen.

“Somewhere behind the athlete you’ve become and the hours of practice and the coaches who have pushed you is a little girl who fell in love with the game and never looked back... play for her.”

-Mia Hamm¹²⁹

¹²⁹ Hamm & A. Heifetz, 2000.

7. Literatuurlijst en jurisprudentielijst

Boeken

Choi 2000

P.Y.L. Choi, *Feminity and Physically Active Woman*, London: Whiting and Birch 2000.

David 2004

P.E. David, *Human Rights in Youth Sport. A Critical Review on Children's Rights in Competitive Sport*, Amsterdam: Vrije Universiteit Amsterdam 2004.

Fiske & Taylor 1991

S.T. Fiske & S.E. Taylor, *Social Cognition*, New York: Mc Graw Hill 1991.

Griffin 2008

J. Griffin, *On Human Rights*, Oxford: Oxford University Press 2008.

Hamm & Heifetz 2000

M. Hamm & A. Heifetz, *Go For the Goal. A Champion's Guide to Winning in Soccer and Life*, New York: HarperCollins Publishers Inc 2000.

Heywood 1998

L. Heywood, *Pretty Good for a Girl: A Memoir*, New York: The Free Press 1998.

Ryan 1995

J. Ryan, *Little Girls in Pretty Boxes: The Making and Breaking of Elite Gymnasts and Figure Skaters*, New York: Doubleday 1995.

Spronk-van der Meer 2014

S.I. Spronk-van der Meer, *The Right to Health of the Child. An Analytical Exploration of the International Normative Framework*, Antwerpen: Intersentia 2014.

Tobin 2019a

J. Tobin, 'Children's Right to health', in: U. Kilkelly & T. Liefaard (red.) *International Human Rights of Children*, Springer Nature Singapore PTe Ltd. 2019, p. 277-299.

Tobin 2019b

J. Tobin, 'Article 24, The right to Health', in: J. Tobin (red.) *The UN Convention on the Rights of the Child. A Commentary*, Oxford: Oxford University Press 2019, p. 902-970.

Tofler & diGeronimo 2000

I. Tofler & T.F. diGeronimo, *Keeping Your Kids Out Front Without Kicking Them From Behind: How to nurture high-achieving athletes, scholars, and performing artists*, San Francisco: Jossey-Bass 2000.

Tijdschriften**Appleton, Hall & Hill 2010**

P.R. Appleton, H.K. Hall & A. P. Hill, 'Family patterns of perfectionism: An examination of elite junior athletes and their parents', *Psychology of Sport and Exercise* 2010, afl. 11, p. 363-371.

Brackenridge 2005

C.H. Brackenridge, 'Youth sport refocussed – a review essay on Paulo David's Human Rights in Youth Sport: A critical review of children's rights in competitive sports', *European PE Review* 2005, p. 1-18.

Brackenridge & Rhind 2014

C.H. Brackenridge & D. Rhind, 'Child Protection in Sport: Reflections on Thirty Years of Science and Activism', *Social sciences* 2014, afl. 3, p. 326-340.

Bremer 2012

K.L. Bremer, 'Parental Involvement, Pressure, and Support in Youth Sport: A Narrative Literature Review', *Journal of Family Theory & Review* 2012, afl. 4, p. 235-248.

Breslow 1972

L. Breslow, 'A Quantative approach to the World Health Organization Definition of Health: Physical, Mental and Social Well-being', *International Journal of Epidemiology*, 1972, afl. 4.

Daniels 2018

D. Daniels, 'Changing gymnastics to protect children', *Indianapolis Business Journal* 2018, afl. 50, p. 10.

David 1999

P.E. David, 'Children's Rights and Sports', *International Journal of Children's Rights* 1999, afl. 7, p. 52-82.

Domingues & Gonçalves 2013

M. Domingues & C.E. Gonçalves, 'The Role of Parents in Talented Youth Sport. Does Context Matter?', *Polish Journal of Sport and Tourism* 2013, afl. 20, p. 117-122.

Eliasson 2015

I. Eliasson, 'The gap between formalized children's rights and children's real lives in sport', *International Review for the Sociology of Sport* 2015, p. 1-27.

Elliot & Drummond 2017

S.K. Elliot & M.J.N. Drummond, 'Parents in Youth Sport: What Happens after the Game?', *Sport, Education and Society* 2017, afl. 3, p. 391-406.

Farstad 2007

S. Farstad, 'Protecting Children's Rights in sport: The Use of Minimum Age', *Human Rights Law Commentary* 2007, p. 1-20.

Fraser-Thomas & Côté 2009

J. Fraser-Thomas & J. Côté, 'Understanding Adolescents' Positive and Negative Developmental Experiences in Sport', *The Sport Psychologist* 2009, afl. 23, p. 3-23.

Huber e.a.

M. Huber e.a., 'How should we define health?', *British Medical Journal* 2011, p. 235-237.

Hoyle 1995

R.H. Hoyle, 'Young Athletes' Perceptions of Parental Support and Pressure', *Journal of Youth and Adolescence* 1995, afl. 2, p. 187-203.

Kalverboer & Beltman 2014

M.E. Kalverboer & D. Beltman, 'General Comment nummer 14 in vreemdelingenprocedures: De toepassing van General Comment nummer 12 van het VN-Kinderrechtencomité ter doorbreking van de impasse ten aanzien van het 'belang-van-het-kind'-beginsel in vreemdelingenprocedures', *FJR* 2014, afl. 7/8, p. 187-193.

Kanters, Bocarro & Casper 2008

M.A. Kanters, J. Bocarro & J. Casper, 'Supported or Pressured? An Examination of Agreement Among Parents and Children on Parent's Role in Youth Sports', *Journal of Sport Behavior* 2008, afl. 1, p. 64-80.

Knight, Harwood & Sellars 2018

C. J. Knight, C. G. Harwood & P. A. Sellars, 'Supporting adolescent athletes' dual careers: The role of an athlete's social support network', *Psychology of Sport & Exercise* 2018, afl. 38, p. 137-147.

Knight & Holy 2014

C.J. Knight & N.L. Holt, 'Parenting in youth tennis: Understanding and enhancing children's experiences', *Psychology of Sport and Exercise* 2014, afl. 2, p. 155-164.

Lauer e.a. 2010

L. Lauer e.a., 'Parental behaviors that affect junior tennis player development', *Psychology of Sport and Exercise* 2010, afl. 11, p. 487-496.

Leff & Hoyle 1995

S.S. Leff & R.H. Hoyle, 'Young Athlete's Perceptions of Parental Support and Pressure', *Journal of Youth and Adolescence* 1995, afl. 4, p. 187-203.

Lundy 2007

L. Lundy, 'Voice' is not enough: Conceptualising Article 12 of the United Nations Convention on the Rights of the Child', *British Educational Research Journal* 2007, afl. 6, p. 927-942.

Martelaer & Vertommen 2008

K. de Martelaer & T. Vertommen, 'Jeugdsport en kinderrechten in Vlaanderen', *Tijdschrift voor Jeugd- en Kinderrechten* 2008, afl. 2, p. 119-125.

McCarthy, Jones & Clark-Carter 2008

P.J. McCarthy, M.V. Jones & D. Clark-Carter, 'Understanding enjoyment in youth sport: A developmental perspective', *Psychology of Sport and Exercise* 2008, afl. 9, p. 142-156.

Meuwese 2005

S. Meuwese, 'Recht op spelen', *NJCM-Bulletin* 2005, afl. 6, p. 815-830.

Montanus 2009

P. Montanus, 'De bescherming van minderjarige jeugdtopsporters', 2009, p. 7-23.

Olfers 2011

M. Olfers, 'Sport en recht in perspectief', *Ars Aequi* 2011, afl. 6, p. 479-483.

Rap 2017

S. Rap, 'Het recht om gehoord te worden: General Comment no. 12 nader beschouwd', *Tijdschrift Jeugdrecht in de Praktijk* 2017, afl. 2, p 17-19.

Ruger 2006

J. Ruger, 'Toward a Theory of the Right to Health: Capability and Incompletely Theorized Agreements', *Yale Journal of International Law and Human Rights* 2006, afl. 2, p. 273-326.

Saracci 1997

R. Saracci, 'The World Health Organization Needs to Reconsider Its Definition of Health', *British Medical Journal* 1997, afl. 314, p. 1409-1410.

Simon & Martens 1979

J.A. Simon & R. Martens, 'Children's Anxiety in Sport and Nonsport Evaluative Activities', *Journal for Sport Psychology* 1979, afl.1, p. 160-169.

Tamminem & Holt 2012

K. A. Tamminem & N. L. Holt, 'Adolescent athletes 'learning about coping and the roles of parents and coaches', *Psychology of Sport and Exercise* 2012, afl. 12, p. 69-79.

Turkeri-Bozkurt & Bulgu 2018

H. Turkeri-Bozkurt & N. Bulgu, 'Is injury a part of the sports? A children's rights perspective', *International review for the sociology of sport* 2018, p. 1-17.

Wuerth, Lee & Alfermann 2004

S. Wuerth, M.J. Lee & D. Alfermann, 'Parental involvement and athletes' career in youth sport', *Psychology of Sport and Exercise* 2004, afl. 5, p. 21-33.

Yaffé 1981

M. Yaffé, 'Sport and mental health', *Journal of biosocial aspects of sport* 1981, afl. 7, p. 83-95.

Rapporten

MacIntyre e.a. 2018

T.E. MacIntyre e.a., 'Mental Health Challenges in Elite Sport: Balancing Risk with Reward', in: T.E. MacIntyre e.a. (red.), *Mental Health Challenges in Elite Sport: Balancing Risk with Reward*, Lausanne: Frontiers In Psychology 2018, p. 6-9.

NOC*NSF 1997

NOC*NSF, *De trouwste supporters, de rol van de ouders in de sportieve carrière van kinderen*, Arnhem: NOC*NSF 1997.

Pais 1997

M.S. Pais, 'The Convention on the Rights of the Child', in: OHCHR, *Manual on Human Rights Reporting*, Genève: OHCHR 1997, p. 393-505.

United Nations 2016

United Nations, 'Atlee Mahorn: Sports, education and the end of violence against children', in: SRSG on the Violence Against Children *Celebrating childhood: a journey to end violence against children*, United Nations: 2016, p. 73-75.

Vanden Auweele & Maes 2006

Y. Vanden Auweele & M. Maes, 'De ethische atmosfeer in sport' in: Kinderrechtenforum, *Geweld tegen kinderen*, Vlaanderen: Kinderrechtencoalitie Vlaanderen vzw 2006, p. 85-97.

Internationale praktijkstukken en aanbevelingen

- Charter on Children's Rights om sport, Institut International des droits de l'enfant, november 2010, Zwitserland.
- Council of Europe 1996, Resolution 1292.
- ENGSO 1198, Recommendation 3, 'Guidelines for Children and youth sport'.
- Export Group on Good Governance, Recommendations on the protection of young athletes and safeguarding children's rights in sport', juli 2016 Europese Commissie.
- General Comment no. 7 (2005) Implementing child rights in early childhood, CRC/C/GC/7, 20 september 2006.
- General Comment no. 4 (2003) Adolescent health and development in the context of the Convention of the Rights of the Child, CRC/GC/2003/4, 1 juli 2003.
- General Comment no. 12 (2009), The right of the child to be heard, CRC/C/GC/12, 1 juli 2009.
- General Comment no. 13 (2011), The right of the child to freedom from all forms of violence, CRC/C/GC/13, 18 april 2011.
- General Comment no. 14: The Right of the Highest Attainable Standard of Health (art. 12), E/C.12/2000/4, 11 augustus 2000, CESCR, OHCHR.
- General Comment no. 15 (2013) on the right of the child to the enjoyment of the highest attainable standard of health (art. 24), 17 april 2013, CRC/C/GC/15.
- General Comment no.16 (2013) on State obligations regarding the impact of the business sector on children's rights, 17 april 2013, CRC/C/GC/16.
- General Comment no. 17, on the right of the child to rest, leisure, play, recreational activities, cultural life and the arts (art. 31), 17 april 2013, CRC/C/GC/17.
- General Comment no. 20 (2016) on the implementation of the rights of the child during adolescence, 6 december 2016, CRC/C/GC/20.

- The Right to Health, WHO: Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights Factsheet No. 31, 2008.
- Vienna Declaration and Programme action (A/CONF. 157/23), 14-25 juni 1993.

Interne regelgeving KNLTB

- Statuten van Koninklijke Nederlandse Lawn Tennis Bond
- Algemeen Reglement Koninklijke Nederlandse Lawn Tennis Bond
- Algemeen Reglement Fair Play
- Reglement KNLTB Junioren Tour
- Gedragscode voor de Begeleider
- Gedragscode voor de Tennisouder
- Gedragscode voor de Toptennisser
- Leidraad voor Tennisouders

Jurisprudentie

EHRM

- EHRM 18 januari 1980, appl. no. 5310/71 (*Republic of Ireland /United Kingdom*).
- EHRM 25 september 1997, appl. no. 57/1996/676/866 (*Aydin/Turkey*)

Nationale rechtspraak

- ABRvS 12 maart 2014, ECLI:NL:RVS:2014:923.
- Hof Amsterdam 4 mei 2010, ECLI:NL:GHAMS:2010:BM2916.
- Rb. Utrecht 30 oktober 2009, ECLI:NL:RBUTR:2009:BK1598.
- Rb. Middelburg 27 juli 2010, ECLI:NL:RBMID:2010:BN2481.
- Rb. Middelburg 28 juli 2010, ECLI:NL:RBMID:2010:BR4148.
- Rb. Leeuwarden 9 mei 2012, ECLI:NL:RBLEE:2012:BW5489.

KNLTB tuchtrechtspraak

- Uitsprakenoverzicht Tuchtcommissie KNLTB, te raadplegen via:
<https://www.knlbt.nl/media/id5d13zj/geanonimiseerd-uitsprakenoverzicht-tuchtcommissie-2-0.pdf?ts=637278282510130000>, p. 1-26.

In het bijzonder:

Tuchtcommissie 30 oktober 2017, Uitsprakenoverzicht Tuchtcommissie, p. 5

- Uitsprakenoverzicht Commissie van Beroep KNLTB , te raadplegen via:

<https://www.knlbt.nl/media/zqzpvswy/geanonimiseerd-uitsprakenoverzicht-commissie-van-beroep-2-0.pdf?ts=637278282509800000>, p. 1-55.

Nieuwsberichten

D. Rossingh, ‘Coco Gauff: How do you protect a 15-year-old tennis prodigy?’, *CNN* 10 juli 2019, te raadplegen via: <https://edition.cnn.com/2019/07/10/tennis/coco-gauff-protect-15-year-old-tennis-spt-intl-gbr/index.html>.

D. Ligtenberg, ‘John van Lottum’, *Kind, magazine over kinderrechten* 14 november 2014 (in opdracht van Augeo Foundation ter ere van het 25-jarig jubileum van het IVRK), p. 55.

E. van Veen, ‘Ook ik ben een ouder die zijn kind offert voor zijn eigen ambities’, *de Volkskrant* 6 oktober 2019.

Media

E. Pardijs, ‘TURN!’ (*2Doc*), uitgezonden op 7 oktober 2019, 20:55 uur, NPO 2.

‘John McEnroe hopes Coco Gauff loses to Naomi Osaka in the US Open’, 30 augustus 2019, te raadplegen via: https://www.youtube.com/watch?v=wlfD_MIBbpI.

‘Esther Pardijs en Dennis van der Geest over de nieuwe documentaire TURN’ (*PAUW*), uitgezonden op 7 oktober 2019, 21:00 uur, NPO 2.

TRT World, ‘Is competitive sport good for children?’, uitgezonden op 19 juli 2018. Te raadplegen via: <https://www.youtube.com/watch?v=uGa4SrMwl2o>.

J. Scholte, ‘John van Lottum: Ouder-kind relatie moet altijd boven prestatie staan’, 12 oktober 2017, te raadplegen via *Hockey.nl*
<https://hockey.nl/artikel/de-sport/john-lottum-ouder-kind-relatie-moet-altijd-prestatie-staan/>.